

SÉD 38.

VESZPRÉMI KRITIKAI LAP

VIII. évfolyam, 2022. 3. szám

séd

Veszprémi kritikai lap

2022. 3. szám

Megjelenik évente hatszor

Szerkesztik:

Demel Eszter, Géczy János,
Gopcsa Katalin, Perlaki Claudia

E szám szerkesztője:

Géczy János

Szerkesztőségi titkár:

Horváth Brigitta

Olvasószerkesztő:

Vondervisztné Kapor Ágnes

Korrektor:

Sövényházi János

Lapterv: Somody Péter

Tördelés: Dénes Tamás

Felelős kiadó:

Gelencsér András rektor
Kiadja a Pannon Egyetem

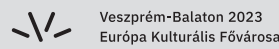
E-mail:

seed.veszpreem@gmail.com

Nyomda: OOK-Press Kft., Veszprém

ISSN 2416-0628

Megjelenik Veszprém Megyei Jogú
Város Önkormányzata
és a Veszprém-Balaton 2023
Európa Kulturális Fővárosa program
támogatásából

Folyóiratunk elektronikus formában
elérhető az alábbi címen:
<https://epa.oszk.hu/03500/03506>

SZÁMUNK SZERZŐI

Bús Éva *egyetemi docens*

C. Szalai Ágnes *ny. szerkesztő*

Demel Eszter *karnagy*

Éltető Erzsébet *kulturális szervező*

Farkasné Molnár Csilla *művelődésszervező*

Hancz Karolina *ügyvezetői asszisztens*

Horváth András *író, tanár*

Kovács Attila *zeneszerző*

Ladányi István *irodalmár, egyetemi docens*

M. Tóth Antal *ny. egyetemi tanár, orvos,
zenetörténeti kutató*

Martinovics Tibor *újságíró, szerkesztő*

Molnár Dávid *adjunktus*

Molnár Erzsébet *előadóművész*

Mórocz Anikó *újságíró*

Nyakas Krisztián *zenész*

Palágyi Sylvia *régész*

Pintér Viktória *irodalomtörténész, kritikus*

Praznovszky Mihály *író*

Rostetter Szilveszter *orgonaművész*

Szabó Eszter *újságíró*

Szűcs István Miklós *képzőművész, szakíró*

Tevesz Mária *művészettörténész,
muzeológus*

Tóbiás Krisztián *író, szerkesztő*

Zudor Boglárka *művészeti író*

- 1 Gáspár Gábor
Holtzezon Irodalmi Fesztivál – Veszprém–Balaton 2023
Fotóesszé
- 2 Gáspár Gábor
Holtzezon Irodalmi Fesztivál – Veszprém–Balaton 2023
Fotóesszé
- 3 Ladányi István
Paprikás krumpli és Vegyi beszéd
Olvasólámpa Podmaniczky Szilárd-dal. Moderátor: Kilián László.
Utas és Holdvilág Antikvárium, 2022. április 14.
- 4 Ladányi István
Paprikás krumpli és Vegyi beszéd
Olvasólámpa Podmaniczky Szilárd-dal. Moderátor: Kilián László.
Utas és Holdvilág Antikvárium, 2022. április 14.

Borítófotón:

Lugossy Mária szobrászművész,
üvegtervező alkotása,
Veszprém Sportuszoda

a séd

az alábbi helyeken kapható:

- Egyetemi Könyvtár és Levéltár
Veszprém, Wartha Vince utca 1.,
- Pannon Egyetem B épület, porta
Veszprém, Egyetem utca 10.,
- Veszprém Megyei Jogú Város
Önkormányzata Polgármesteri Hivatala
Veszprém, Óváros tér 9.,
 - Hangvilla
Veszprém, Bruszniai Árpád u. 2.,
- Utas és Holdvilág Antikvárium
Veszprém, Szabadság tér 13.,
 - Laczkó Dezső Múzeum
Veszprém, Erzsébet sétány 1.
- Eötvös Károly Megyei Könyvtár
Veszprém, Komakút tér 3.,
 - Művészetek Háza
Veszprém, Vár utca 29.,
- Agóra Városi Művelődési Központ
Veszprém, Táborállás park 1.

Folyóiratunk minden páros
hónap első hetében jelenik meg.
Lapzárta: minden páratlan hónap 20-án.

Tartalom

- 5 Éltető Erzsébet
Megrázóan szép versek
Olvasólámpa Terék Annával. Művészetek Háza Veszprém, Modern Képtár–Vass László Gyűjtemény, 2022. május 3.
- 6 Palágyi Sylvia
Cerberus, az alvilág őre
- 11 Tevesz Mária
Sírkerti magánmauzóleum: a Haiszler-kápolna
- 14 Rostetter Szilveszter
Újra Mendelssohn...
Nyugat–Kelet – Találkozások Zenevárosban. A Mendelssohn Kamarazenekar bérleti hangversenye. Közreműködött: Jyotsna Srikanth. Hangvilla, 2022. március 30.
- 15 M. Tóth Antal
Bartók-zongoraverseny, Beethoven-szimfónia Veszprém
Várjon Dénes és a Concerto Budapest hangversenye. Hangvilla, 2022. április 11.
- 16 Rostetter Szilveszter
Nagyböjti zenés áhítatok
- 17 Mórocz Anikó
Vásáry & Mendelssohn
Vásáry Tamás és a Mendelssohn Kamarazenekar. Hangvilla, 2022. április 23.
- 17 M. Tóth Antal
Nagy együttesre komponált Mozart-művek – kamarazenekari előadásban
A Mendelssohn Kamarazenekar bérleti sorozatának 3. hangversenye. Hangvilla, 2022. május 9–10.
- 20 Kovács Attila
Luxemburg előtt...
A Gárdonyi Zoltán Ifjúsági Kamarazenekar nyilvános főpróbája a Csermák Antal Zeneiskola nagytermében. 2022. május 23.
- 21 Hancz Karolina
Az együtt zenélés örömeinek
A Swing-swing együttes fellépése. Gizella-napok, 2022. május 6.
- 23 Demel Eszter
Gizella Női Kar
A Gizella Női Kar 20 éves jubileumi koncertje. Vezényelt: Borbásné Gazdag Gabriella. Közreműködtek: Eklekta énekegyüttes, Aba-Nagy Zsuzsanna, Kiss András. Megyeháza, Szent István-terem, 2022. május 8.
- 24 Hancz Karolina
Az átélhető „Feeling Good”
Harcsa Veronika & Gyémánt Bálint. Gizella-napok, 2022. május 7.
- 25 Pintér Viktória
A bárki én vagyok
Elég – videoklip. Szöveg: Likó Marcell. Zene: Vad Fruttik. Operatőr: Rohonci Anita. Ötlet: Géczy János. 2022.
- 25 Molnár Erzsébet
És messziről lassan dübörög a föld
Ács Tamás József Attila-műsora. *Kortársaim.* Berzevici Zoltán verskoncertje. Egyetem, E kamara, 2022. április 12., a költészet napja.
- 25 Farkasné Molnár Csilla
Az aranycipellős költő és a dobok mágusa
Párbeszéd. Szabó T. Anna és Dész András zenés irodalmi műsora. EKMK Kisfaludy-terem, 2022. április 13.
- 26 Molnár Erzsébet
Lírai játék
Pannónia is ontja a szép dalokat. A TIT Váci Mihály Irodalmi Színpad előadása. Agóra, 2022. április 20.
- 26 C. Szalai Ágnes
Victimae paschali laudes...
A Liszt Ferenc Kórustársaság húsvéti hangversenye. Kálvin parki református templom, 2022. április 17.
- 27 Bús Éva
Kulturált politika: álom az államban (?)
Művészek az Országgyűlésben. Lehet-e kulturáltan? A Pannon KultúrKlub 2.0 rendezvénye. Papírkutya kultúrbisztró, 2022. április 25.
- 27 Tóbiás Krisztián
A Séd Balatonfüreden
A Séd veszprémi kritikai folyóirat bemutatkozó estje, Balatonfüred, Jókai-napok, 2022. április 29.
- 28 Martinovics Tibor
Megtaláltak egy várost
A Séd veszprémi kritikai folyóirat bemutatkozó estje, Balatonfüred, Jókai-napok, 2022. április 29.
- 28 Szabó Eszter
Gárdonyi Géza a kávéházban
Gárdonyi és a Dunántúl. Papírkutya, 2022. március 28.
- 29 Praznovszky Mihály
Izsák öt könyve Veszprém
Angel Wagenstein: *Izsák öt könyve.* Fordította: dr. Sztojcs Stefán. Bolgár Kulturális Fórum, 2021.
- 30 Horváth András
Minden másképp is van
Géczy János: *A napcsíkos darázshoz.* Kalligram Kiadó, Budapest, 2021.
- 31 Martinovics Tibor
Ízlés kérdése
Fortyogó fázék – 25 író több mint 25 receptje és története. Tempevölgy könyvek, 2022.
- 31 Szűcs István Miklós
Fülöp Lajos festőművész emlékezete
Emlékkiállítás Fülöp Lajos alkotásaiból. Balatonalmádi, Pannónia Kulturális Központ és Könyvtár, 2022. május 7–28.
- 32 Zudor Boglárka
Izgalmas határátlépések
Írás-Kép. Géczy János és Láng Eszter közös kiállítása. Pásti utcai zsinagóga, Debrecen, 2022. március 31. – 2022. április 7.
- 33 Molnár Dávid
Harminckét éves lettem én...
Az *Iskolakultúráról* – legfrissebb száma apropóján.
- 33 Nyakas Krisztián
Nincs semmi baj
Gitáros esték a Pannon Egyetemen. Varga Richárd koncertje. E Kamara, 2022. május 3.
- 34 Kovács Attila
Péterfy Bori és a Szeretet Csapat
Péterfy Bori & Love Band. Hangvilla, 2022. május 20.
- 36 **A Bakonyi Ház terve**

Számunkat Gáspár Gábor fényképeivel illusztráltuk.

Holtszezon Irodalmi Fesztivál – Veszprém-Balaton 2023

Gáspár Gábor fotóesszéje

Cerberus, az alvilág őre

Bodosi György költő, író, azaz Józsa Tivadar, Pécsely – helytörténeti gyűjteményéről is híressé vált – értő szemű orvosa 1995-ben a veszprémi múzeum javára lemondott egy olyan, ritkán előforduló, római kori köemlékről, amelyet Dörgicse egyik házába falaztak be valaha.

Római üvegedények múzeum gyűjteménye

A gyűjtemény a római üvegedények múzeum gyűjteménye. A képen látható üvegedények különböző típusúak, például kancsók, poharak, edények. A gyűjtemény a római kori üveghézagokból készült tárgyakat tartalmazza. A képen látható üvegedények különböző típusúak, például kancsók, poharak, edények. A gyűjtemény a római kori üveghézagokból készült tárgyakat tartalmazza.

Séd, 2020. 4. sz., 2. old.

Séd, 2021. 2. sz., 2. old.

Komoly kőfal

A komoly kőfal a római kori építészeti emlékek egyike. A képen látható kőfal a római kori építészeti emlékek egyike. A képen látható kőfal a római kori építészeti emlékek egyike.

Séd, 2021. 6. sz., 4. old.

Delfinek a I

A delfinek a I a római kori építészeti emlékek egyike. A képen látható delfinek a I a római kori építészeti emlékek egyike.

Séd, 2022. 2. sz., 39. old.

az alvilág őre, egy sárkányfarka, és tarkabarka kígyófejek meredeztek a hátán. Leginkább a három kutyafej volt a jellemzője. Ezt

A – jelenleg a balácai római villagazdaság kőtárában kiállított – homokkőből készült kőtöredéket Hertling Ferenc dörgicsei házának ablakpárkányából váltották ki és szállították ajándékképpen Józsa Tivadar pécselyi orvos közvetítésével a veszprémi múzeumba. A 84 x 43,5 x 8,5 cm méretű kőtöredéken (ltsz.: 95.3.1.) egymás alatt két egész és egy hiányos kazettát faragtak ki. A legfelsőben egy háromlábú asztal, a középsőben egy párduszerű állat, a legalsóban egy háromfejű kutya, azaz a Cerberus kapott helyet. Az egymástól 3,2 cm magas léctagokkal elválasztott kazetták megközelítőleg azonos szélességűek, magasságuk kissé változó.

A köemlék funkciójának meghatározását az ábrázolások tartalma segítette. Az asztal, az állatok mindegyike a halotti kultuszhoz köthető. Az esztergályozott, hajlított lábú, gyakran állatlábakban végződő, fából készült, kerek fedőlapú asztalok gyakori szereplői a sírköveknek. A halotti lakoma jeleneteiben, illetve az elhunyt túlvilági utazását, tartózkodását – hitük szerint – megkönnyítő ábrázolásokon találjuk meg azokat. A párdus annak a félig isteni, félig emberi származású Dionüszosznak a kíséretében fordul elő, aki végül is felkerül az Olümposzra, az istenek társaságába, s ő az, aki, hogy anyját felhozza a földre, megjárta az alvilágot is. Az alvilágot azonban nem volt könnyű „megjárni”. A bejáratot egy haragvó szörny őrizte.

A Kr. e. 2. századi Apollodórosznak tulajdonított *Mitológia* (II 5,12) így írja le alakját: Kerberosznak (a latin Cerberusnak) három kutyafeje nőtt, egy sárkányfarka, és tarkabarka kígyófejek meredeztek a hátán. Leginkább a három kutyafej volt a jellemzője. Ezt

az ijesztő, rémületet keltő szörnyet csak néhány alkalommal lehetett némileg megszelídíteni, enyhülésre bírni. Hérahklész tizenketedik jóvátételi feladata volt felhozni Cerberust a földre, majd az alvilág kapujához vissza is kellett vinnie. Apollodórosz így írja le ezt a tettet: „Hérahklész... mellvértjébe és az oroslánbőrbe burkolózva, odament hozzá, karjával átkulcsolta a fejét, és – miközben a sárkányfarkok szüntelenül mardosta őt – addig szorongatta és fojtogatta, míg a Kerberosz végül is megadta magát.” A második alkalom sokkal békésebb volt. A kígyómarás áldozatául esett Euridiké visszatéréseért az alvilág királyához járuló Orpheusz lantjátékával és énekével úgy meglágyította az alvilág lakóinak szívét, hogy még a Cerberus is nyitva felejtette mindhárom száját. Nem rajta múlt, hogy Orpheusz mégsem kapta vissza szeretett feleségét, Euridikét. Aeneas a Szibilla segítségével jutott le az alvilágba, hogy apjával találkozzék, és megtudja jövőjét. Vergilius (Kr. e. 70–19) így írta le a Cerberusszal való találkozást és a majdan elkövetkező jövőt (A. VI.)

„Cerberus erre az úr, e hatalmas szörny, aki szemközt Kő-oduban hever és három torkon tud ugatni. Hogy nyaka kígyóit borzongatni látja a látnok, Mézes ezerjófűből gyúrt süteményt vet eléje, Mákonyosat. Mindhárom torka kitarul az ebnek S falja vad éhséggel, hátára gurulva, a földön, Majd rútt testét elterpeszti odújában. Hogy már horkol az őr, bemegy Aeneas is...”

A jövő pedig:
„Ám a te mesterséged, római, az, hogy uralkodj, El ne feledd – hogy békés törvényekkel igazgass, És kíméld, aki meghódolt, de leverd, aki lázad!”

Amor és Psziché egybekelése is a mézeskalácsnak volt köszönhető. Jobb és bal kezében egyet-egyét tartva jutott el a szegény kis Psziché Proserpinának, az alvilág királynéjának palotájába, hogy teljesítse Venus legújabb kívánságát. Oda- és visszaútbán Psziché ezzel kenyeretzte le az őrt álló Cerberust. Úgy látszik, ez

A dörgicsei köemlék a balácai kőtárban (Fotó: Oszkó Zsuzsa)

A dörgicsei kazettás töredék (Fotó: Oszkó Zsuzsa)

Cerberus ábrázolása a harmadik kazettában
(Fotó: Oszkó Zsuzsa)

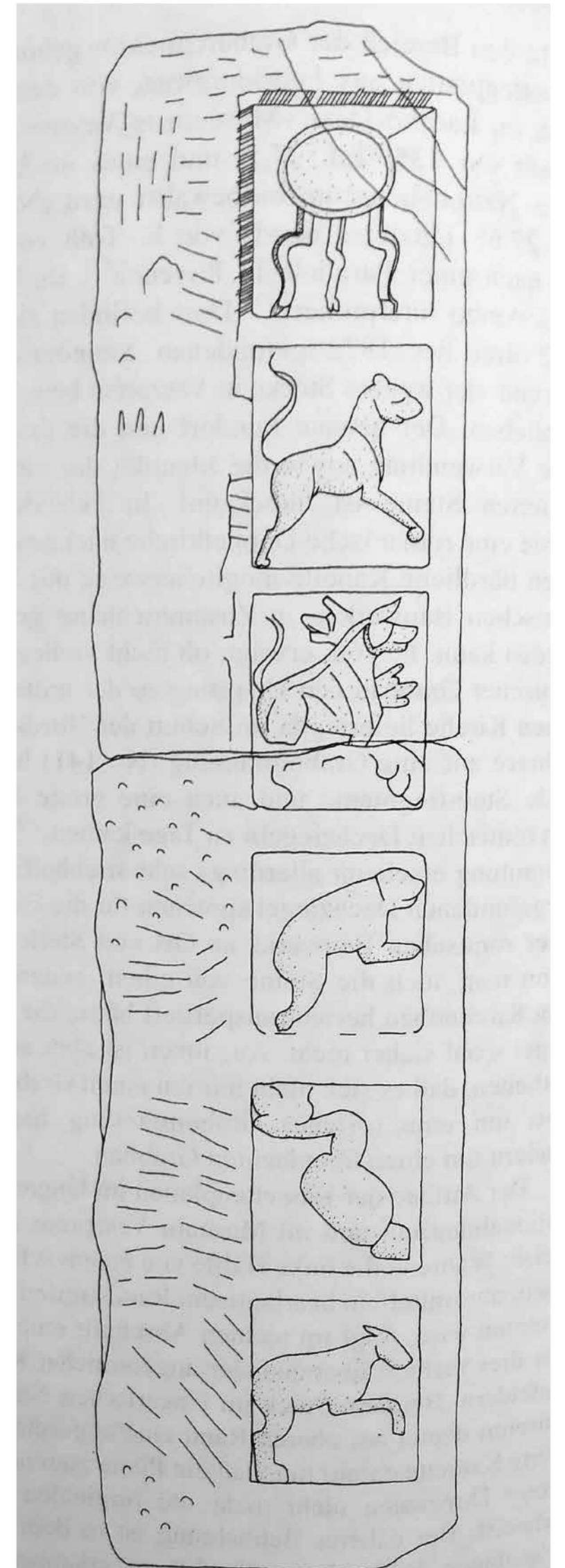
a háromfejű szörnyeteg nagyon édesszájú volt. A mézeskalácsnak nem tudott ellenállni. Cato (Kr. e. 234–149) *A földművelésről* szóló könyvében a lepények, kalácsok, sütemények alapanyagait és készítési módjukat is leírta. Szükség volt hozzájuk – a legtöbb esetben – búzalisztra, tönkölybúzára, túróra, juhtúróra, tojásra, mézre, babérlevélre, némi olajra és vízre. A gondosan összegyúrt tésztát azután cserépfedő alatt, lassú tűzön javasolta kisütni. (Cato LXXXIV–LXXXVI.)

Az asztal, a párduc és a Cerberus ábrázolása a dörgicsei kővön egyértelműen a halotti kultusz elemei közé tartozik. A kőemlék szokatlan formája egy nagyobb szabású síremlékre utal. Valószínűleg egy Kr. u. 2–3. századi sír-aediculának, egy magas talapzaton álló, nagyméretű, három oldalon zárt, elől nyitott fülkének része lehetett. A pannoniai római kori kőanyagban a dörgicsein kívül még egy kazettás töredék ismert. A Felsődörgicsén, másodlagos helyzetben talált követ 1882-ben leltározták be a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményébe. A Budapestre került, kopott töredék három ép kazettájában felülről lefelé egy medvét, egy delfint és egy kutyát faragtak ki. A töredék felső szélén megfigyelhető, állatlábakkal azonosítható faragványok valószínűleg a veszprémi múzeum balácai kiállításában őrzött kazettás kő Cerberusának folytatásai lehetnek. Így tehát a síremlék oldalfalát (?) összesen hat kazetta díszítette. Összetartozásuk indoklását fokozni lehet azzal is, hogy valamennyi állatalak egy irányba fordul, „mozog”, a Cerberus három fejéből kettő is.

Palágyi Sylvia

Irodalom:

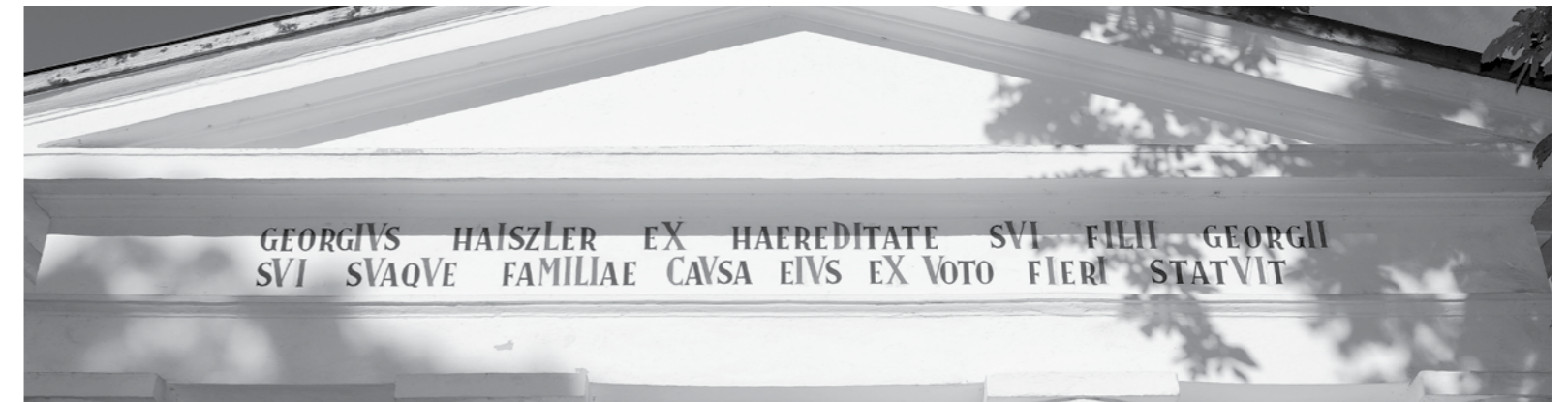
Apollodórosz: *Mitológia*. Fordította: Horváth Judit, Budapest, 1977. 63–64.
Vergilius: *Aeneis*. In *Vergilius összes művei*. Fordította: Lakatos István. Magyar Helikon, Budapest, 1967. 209–218.
Trencsényi-Waldapfel Imre: *Mitológia*. Budapest, 1980. 73., 176., 194., 304., 336–337.
Ertel, Christine – Palágyi Sylvia – Redő Ferenc: *Die Skulpturen des Stadtgebietes von Salla und Mogetiana sowie des Balaton- (Plattensee-) Oberlandes in den Komitaten Zala und Veszprém*. CSIR Ungarn Bd. VIII. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1999. Nr. 135–136.; 92., 149–150.

A veszprémi múzeum és a Magyar Nemzeti Múzeum töredékének együttes rajza (Rajz: Christine Ertel)

Sírkerti magánmauzóleum: a Haiszler-kápolna

A veszprémi Alsóvárosi temető hófehér falú, kör alaprajzon emelkedő, különleges műemléke szinte ismeretlenül magasodik a körülötte lévő sírok gyűrűjében, még a város építészeti emlékei iránt érdeklődő helybeliek figyelmét is többnyire elkerüli.

A nemrégiben külsőleg igényesen restaurált sírkápolna jellegzetes sziluettje pedig nagyon is magára vonja az erre elhaladók tekintetét az idővel jóval magasabb szintre feltöltött Mártírok útjának vasrácsos kerítésén át. Nincsen benne a város építészeti-műemléki köztudatában, amit az is magyaráz, hogy szinte mindig zárva találjuk, és hogy néhány tanulmánytól eltekintve nem kapott különösebb nyilvánosságot, értékelést. Nem is feltételezünk általában sírkerti környezetben egy azt meghaladó jelentőségű építményt.

A családi sírkápolnaként létrehozott épület viszont több szempontból is figyelemre méltó, nemcsak a temetőnek, hanem magának a városnak az építészeti kontextusában is. Ha az építőmester személye nem is, az épület funkciója, az építés története pontosan ismert: Haiszler György veszprémi orvos emeltette azonos nevet viselő, 1830-ban elhunyt fia emlékére annak sírja felett. Innét kapta elnevezését is, később pedig ide temetkezett maga az építető és felesége – az ő sírjuk kívül, közvetlenül a külső falak mellé került.

A város egyházi épületei között egyedülállónak számít az épület, kis mérete ellenére letisztult, klasszicista stílusa miatt. Erre nincs is más hasonló példa Veszprém templomai között. Korai építési dátuma jóval megelőzi a tőle nem messze, északra elhelyezkedő Feltámadt Üdvözítő- vagy Károly-templomot, amely 1907-ben épült hasonlóan családi sírkápolna funkciójával a temetőn kívül, ebben az esetben báró Hornig Károly püspök megbízásából. Sőt, a Szent Mihály-székesegyház kivételével, amelynek hajója őrzi az ezredfordulóra visszamenő korábbi alapfalait és 1400-ra datált szentélyét, a Haiszler-kápolna korábbi a város összes többi historizáló, századelős templománál, így a neoromán stílusú Szent László-templomnál (1902) vagy a neobarokk elemeket alkalmazó Árpád-házi Szent Margit-templomnál (1939).

Az 1783-ban megnyílt temető legrégebbi, északi szegletében található egyedi, kuriózumszámba menő épület egészen különleges építészeti átgondoltsága és belső ikonográfiai koncepciója révén is. A sír fölött emelt, az elhunyt emlékét őrző építmény antik, ókeresztény hagyományt idéz, a kupolával fedett centrális elrendezésre számos szép példát szolgáltat a művészettörténet a temetkezési funkcióhoz kapcsolva. (Maga az épület térszervezése, centrális elrendezése felidézti közeli példaként Márkó település kálváriakápolnáját, amelynek építőjét szintén nem ismerjük.) A monumentális, általában uralkodói családoknak szánt egykori mauzóleumokkal szemben itt annak a szép példáját látjuk, ahogy ez a szokás átmegegy a polgári környezetbe, a magáncélra szánt emlékhagyás-émléktörzs szándékával.

Az akkori város legdélebbi szélén, egyházi földterületen kialakított temető impozáns építménye a kor ízlését követve antik, dór oszlopokkal ad ritmust és monumentalitást a főhomlokzatnak, amelyek a klasszikus minták szerint háromszög alakú timpa-

nont tartanak. Közöttük a főpárkány felirata az építető szándékát hirdeti, az 1831-es évszámot rejtve el kronosztikonként a latin szövegben. A kápolna nem keletelt, nyugaton csatlakozik a centrális hajóhoz a félköríves alapozású szentély. A családi síremlékhez a megépítése óta hozzákapcsolódott a miseszándék alapítása, és kápolnafunkciói minden szempontból eleget is tesznek egy templom követelményeinek – harangot rejtő huszár tornyával, belső terében a szentély hátsó falához illesztett oltárával, az orgona elhelyezésére szolgáló íves kiülési karzatával.

A külső felújítással ellentétben a templom belső tere az eredeti, 1832-es állapotot őrzi. Falai teljes egészében illuzionisztikus falfestményekkel díszítettek: sárga és rózsaszín árnyalatokkal építészeti motívumokat, kanellúrázott pilasztereket, tagozott párkányokat utánoznak. Ebben a környezetbe illeszkedik a kör alaprajzú hajó, két oldalán két figurális ábrázolás a bibliai bűnbeesés és kiűzetés ábrázolásával, illetve a kupola felületén az utolsó ítélet jelenetével. Az első emberpár naiv ábrázolása körül a természet idilli világát, zöldellő fákat, szökellő szarvast látunk. A szent kereszt felmagasztalásának titulusát viselő templomban az ószövetségi jelenetek az emberi halandóság okára figyelmeztetnek, Ádám és Éva Istennel való szembefordulására, a kupolafreskó pedig a földi élet utáni megmérettetésre. Ez utóbbit az égbe helyezett téma két csoportba rendezi az elkárhozott szenvedők és az üdvözültek csoportját, fölöttük jelenik meg Krisztus alakja a megváltás jelével, a mögötte magasodó kereszttel. A kereszt motívuma megtalálható a bejárat feletti körablak keretelésén, és főként az oltáron, fő témaként szemben a belépővel. A falfestmények állapota eléggé megrongálódott, különösen a kupolában a korábbi beázások miatt, ezért is sürgős és nagyon fontos lenne a mielőbbi restaurálás, amely még megőrizhetné a belső kialakítás és díszítés eredeti koncepcióját.

Az apszis félkupoláját borító, szintén illuzionisztikus falfestmény külön figyelmet érdemel: antikizáló kazettás mennyezete közepén kör alakban megnyílik az ég felé, a szerény keretek között is a római Pantheonra utalva. Az utalás egyértelműnek látszik, ez volt a kupolával fedett centrális épületek egyik prototípusa.

Különleges varázst ad a tetszetős, antik harmóniát sugárzó épületnek a környezetében található műemléki jellegű és védett sírkövek, sírszobrok közelsége – ezek is a temető legrégebbi emlékei közé tartoznak. Lövei Pál, Gy. Lovassy Klára munkái részletesen vagy némelyiket kiemelten veszik sorra. Kissé délebbre, az egykori bejáratot alkotó ravatalozó és temetőőrház 1866-ban épült neogótikus motívumokkal – tetőzete megújult ugyan, de maga az érdekes, kettős funkciójú, boltozott épület is mindenképpen több törődést érdemelne. Elhanyagolt melléképület jellege ellenére felfedezésre vár.

Tevesz Mária

Újra Mendelssohn...

Nyugat–Kelet – Találkozások Zenevárosban. A Mendelssohn Kamarazenekar bérleti hangversenye. Közreműködött: Jyotsna Srikanth. Hangvilla, 2022. március 30.

A világjárvány miatt két év kihagyással újra meghirdette tavaszi bérleti sorozatát a Kováts Péter vezette Mendelssohn Kamarazenekar. A kényszerpihenő utáni visszatérés mindenképp izgalommal jár közönségnek, előadónak egyaránt. Vajon visszatérnek-e az emberek a hangversenyterembe, mennyire csábította el őket a – szükségképpen – egyre nagyobb népszerűségnek örvendő online koncertek világa, amikor is otthon, melegítőben, sörrel a kézben élvezhetjük Bach vagy Mozart legnagyobb műveit a legtökéletesebb előadásokban?

orszerű meg
Séd, 2021. 5. sz., 25. old.

szikus zene
Séd, 2021. 5. sz., 27. old.

A szólista, a k
és a
Séd, 2021. 6. sz., 9. old.

és zeneszerző fellépése a *Találkozások Zenevárosban* első estjeként.

A hangversenyt nyitó mű, Felix Mendelssohn-Bartholdy 14 éves korában írott *C-dúr vonósszimfóniája* nagy kihívást jelent a zenekar számára. Az ifjú szerző darabja valódi remekmű, legalábbis ami a mesterségbeli tudást illeti. A formák tökéletes szerkesztése, Mozart üdesége, Beethoven sajátos hangsúlyvilága, Haydn játékos humora jellemzi a darabot, melyben ugyanakkor felfedezhető az érett Mendelssohnra jellemző sajátos dallamkezelési könnyedség, érzelemgazdag kifejezőmód.

Már a zenekar első megszólalása eloszlatja a várakozás által felvetődött kételyeket. A lassú bevezetés rendkívül plasztikus dinamikája, a gyors rész páratlan zenekari virtuozitása lenyűgöző. Az egységes intonáció, a rendkívüli ritmikai pontosság, s e virtuozitás páratlan könnyedséggel párosult megjelenése a zenészek egymásra figyelésének magasiskolája. A második tétel osztott szólamai párbeszédet alakítanak ki a hegedűk és a mélyvonósok között, már-már a későbbi nyolcszólamú kórusbetéteit idézve. A harmadik tétel középvezetésének jódlimitívum

ma adta a szimfónia melléknevét („*Svájci szimfónia*). A zárótételben a barokk fűga világa kel életre, akárcsak Mozart utolsó művében.

A szünet előtt felcsendült még a dán Carl Nielsen Op. 1-es *Kis szvit vonósszenekarra* című műve. A darab hűen tükrözi a skandináv zene semmihez nem hasonlítható hangulatát, mely érzeteti a tenger végtelenségét, az ember és a természet viszonyát, az emberiség örök létformáját az egyes ember halandóságának vetületében.

A valódi attrakció a hangverseny második része volt, melyben Jyotsna Srikanth *Raga évszakok* című művét adta elő a szerző a Mendelssohn Kamarazenekar közreműködésével. A művész nő – hagyományos dél-indiai módra – törökülésben játszott, ami szerves része az előadásnak. A hegedűtartás ugyanis egész más, mint az európai: állott függőlegesen lefelé, a csigát a bokára támasztva. Amint mondja, ez azért van, mert így lehet eljátszani a glissandókkal gazdagon tarkított dallamváltásokat apró csúszkákat.

A mű a dél-indiai klasszikus, úgynevezett karnatikus zene és az európai harmóniavilág összehozásának kísérlete. A karnatikus zene alapja az énekes figurációk hangszereken történő megszólaltatása. A két kultúra irányában merőben eltér

egymástól. Az európai zene egy évezreden át elsősorban a harmonikusság irányában fejlődött, minek során a dallamrendszer egyszerűsödött: ma két alapskálát ismerünk, a dúrt és a mollt. A távol-keleti muzsikában alapvetően van ugyan együtt-hangzás, de a lényeg a dallami elemek díszítéseiben, ornamentikájában van, minek következtében 72 különféle skálát tartanak nyilván.

A *Raga évszakok*nak hat tétele van: *Tavaszi – Nyári – Monszoni – Őszi – Téli – Hó*. A keleti dallamvilág és az európai harmóniavilág találkozása olykor világzenére (*Tavaszi*), olykor Vivaldi hasonló című kompozíciójára (*Nyári, Őszi*), máskor free jazzre (*Monszoni*), esetleg csupa vonósokból álló big bandre emlékeztetett, rendkívül izgalmas effektusokat keltve.

A közönség lelkes vastappsal köszönte meg e valóban sikeres kísérletet, amit a művész két ráadással hálált meg.

Számomra az igazi élmény épp e két ráadás volt: először egy rövid ritmusképletet próbált megszólaltatni a közönséggel, amely eleinte szinte sehogy, majd mérsékelt lelkesedéssel interpretált: miután ez lett volna indiai dallamokra való improvizációjának alapja, két-három periódusnyi anyag elhangzása után nem erőltette tovább a dolgot. Ám ez a pár tucatnyi ütem is elég volt ahhoz, hogy további dallamokat kérjünk, és ekkor történt a legnagyobb csoda: egy, a zenekar által folyamatosan hangzó hang fölött improvizált egy dallamot, majd ugyanazt eljátszotta hegedűjén. Aztán még egyet és még egyet, különféle skálákban. És megszólalt a karnatikus zene a maga eredetiségében, annak teljes pompájában.

Ekkor ébredtem rá, hogy igen, szükség van a kultúrák közös megmutatkozására is, de a forrás tisztaságát soha nem szabad elfeledni. Ha elvessz a forrás, elvész a kultúra is, amit közelíteni akarunk. Ezzel volt tehát teljes kerek egész az este: jelen volt a klasszikus európai zenekultúra, jelen volt egy, a kultúrák közötti kapcsolatot kereső, nagyon szép eredményeket mutató kísérlet, valamint annak a dél-indiai dallamvilágnak a bemutatása, amelybe ugyan nem nőttünk bele, ám mégis közel áll a szívünkhöz, mert rendkívül emberi. Minden, ami ének, emberi – azaz egyetemes.

Rostetter Szilveszter

A Filharmónia Magyarország *Közel hozzuk a zenét* című veszprémi bérleti sorozatában Bartók Béla *Magyar képek* című szvitjének, 2. zongoraversenyének és Beethoven *Eroica* szimfóniájának az előadását hirdették. Az egyik legjobb hazai szimfonikus zenekart, a Concerto Budapestet az együttes zeneigazgatója, Keller András Kossuth- és Liszt-díjas karmester, hegedűművész dirigálta.

Bartók-zongoraverseny, Beethoven-szimfónia Veszprémben

Várjon Dénes és a Concerto Budapest hangversenye. Hangvilla, 2022. április 11.

A nyitó mű Bartók *Magyar képek* című szvitje volt, amely tételeit a szerző az 1908–10 között írt kisebb zongoradarabjaiból válogatta és hangszerelte 1931 nyarán. A mindössze 12-13 perces zenekari szvit első tétele az *Este a székelyeknél*, nosztalgikus, örömteli, bensőséges hangulatú. A *Medvetánc* humoros, rusztikus ritmikájú, groteszk, de tragikus vonásokat is tartalmazó kompozíció. A *Melódia* gyászos dallama eredetileg a *Sírató énekek* című füzetben látott napvilágot. A *Három burleszk* sorozatból való a szellemes *Kicsit ázottan*, a pityókás embert ábrázolja csuklásaival, dülöngő járásával, hirtelen kitéréseivel. Az utolsó tétel, az *Ürögi kanásztánc* igazi népdalfeldolgozás.

Bartók méltán népszerű remekművét leginkább a zenei színek, hangulatok, érzések, az öröm, a rusztikus humor miatt szeretjük. Mindezekből most keveset kaptunk: szakmailag korrekt, de hangulatlan, színtelen interpretációban volt részünk. Talán túlságosan respektálta a sok tehetséges fiatal muzsikusból álló együttes a nagy tekintélyű karmester szigorú maximalizmusát?

Rövid technikai szünet után felcsendült a szintén Kossuth- és Liszt-díjas Várjon Dénes előadásában Bartók 2. zongoraversenye, amelyet a szerző a *Cantata Profana* befejezése után, 1930-31-ben komponált. A művet afféle határkőnek tekintik Bartók munkásságában. Magában hordja a korábbi alkotói korszakok jellegzetességeit, szándékait, akarásait, kudarcait, sikereit, tanulságait és eredményeit. Együttel már a késői nagy Bartók-művekhez is tartozik, mint a *Zene* (1936), a *Divertimento* (1939), a *Concerto* (1943), a *Szólozónáta* (1944) vagy a *III. zongoraverseny*. Ismereteim szerint most hangzott el első alkalommal Veszprémben, jó előadásban.

Az I., klasszikus szonáta formájú tételben (Allegro) a zongora mellett csak a fúvósok és az ütősök kapnak szerepet. Bartók a művet indító kürtmotívumot Sztravinszkij *Tűzmadár szvitje* záró szakaszából idézte. A zongora szintén az orosz zeneszerző dallamára lép be: *Petruska táncának* stilizált változatát hallhatjuk. A zenei témák ritornellszerűen, hangszeres közjátékokként térnek vissza, a Sztravinszkij-féle kürtmottó fordításai lehetőséget adnak a téma gazdag kifejtésére. A kadenciában előfordulnak a korábbi témák, és a tétel optimista, szinte derűs megnyugvással ér véget.

A II. tétel (Adagio–Presto–Adagio) egyike Bartók éjszaka vagy természet zenéjének. Az első lassú rész éjszakai rideg, kietlen, kegyetlen és üres. Ebben a kiszámíthatatlanul sűrű világban a zongora jeleníti meg a magányos embert, félelmeivel, kétségeivel, bizonytalan útkeresésével. A deklamáló, beszédszerű magyaros sírató dallamot gyors középső rész követi. Virtuóz toccata, vad rohanás, gyors figurákból épülő, szabad formájú fantázia. A tétel központját jelentő kürtdallamra, a „hogyan tovább” kérdésre a természet adja meg a választ: stilizált madárhangokat hallunk, az erdő szavát. A korálszerű dallam csak röviden tér vissza, a tétel a zongora lágy frázisával zárul. A III. (Allegro molto) rész lendületes, friss rondó tétel. A népzene dallamvilága és ritmikája hatja át, tele az *Allegro barbaróra* emlékeztető vad iramú zenei rohanással. Az első tétel témavariációinak visszatérével a mű egységes keretbe kerül, és lendületes kódával zárul.

Bartók *II. zongoraversenyének* veszprémi előadása az elmúlt időszak kiemelkedő zenei eseménye volt. A zenekar híréhez méltóan, pontosan, fegyelmezetten, bár kissé visszafogottan muzsikált: kiegyenlített volt a vonósok, remek fúvósokat és ütősöket hallhattunk. Várjon Dénes most is elismerést váltott ki zongorajátékával.

A szünet után a zeneirodalom egyik legnagyobb alkotása, Ludwig van Beethoven 1803-ban írt Op. 54. számú, *III., Esz-dúr, Eroica szimfóniája* hangzott el. A mű a 19. századi zene története szempontjából is kulcsdarab, máig alapvető módon határozza meg mindazt, amit zenei formálásnak, zenei logikának, összességében zenében való gondolkodásnak tekintünk. Az I. tétel (Allegro con brio) szokatlanul

hosszú, mintegy 16 perces. Tömören, a kőbe vésett kinyilatkoztatás erejével megszólaló két Esz-dúr akkord után a csellók indítják az egyszerű, de nagyon komoly, céltudatosságot sugalló főtemát. A kidolgozásban nagy energiák csapnak össze. A drámai feszültséget a szokatlanul hosszú kódá oldja fel. A II. tétel (Adagio assai) a temetésekén gyakran hallható gyászinduló (marcia funebre) nem a szokott halottsi-ratás, inkább felmagasztosulás, a hősi élet beteljesülése, vigasztaló merengés. III. tételként Beethoven Allegro vivace tempójelzésű scherzót alkalmaz, amely a vidám, táncos jelleg helyett inkább a természetes jókedvet, a trió rész technikailag nagyon nehéz kürtszólamain megszólaló jóízű kacagást fejezi ki. Számomra a tétel triviális motívikája az egyszerűséget, a keresetlenséget, a természetközelséget, a hétköznapiok realitásának tiszteltét jelentette. Az Allegro molto tempójelzésű zárótétel variációsorozat, amely hat változatban dolgozza fel az értelem és a humánus eszméjét sugalló ún. Prometheus-temát. Az ötödik változatban egy magyar verbunkos is megszólal. A szimfónia végén harsány, diadalmas győzelmi fanfárok hirdetik egy hősi életnek beteljesülését.

Beethoven *Eroica szimfóniája* szokatlan terjedelmével, dallam-, hangulat- és szingazdagságával, technikai követelményeivel nagy kihívást jelent a legkiválóbb zenekaroknak is. Köszönet Keller Andrásnak és együttesének, hogy tanúi lehettünk egy rendkívüli zenemű emlékeztető előadásának.

M. Tóth Antal

a mércét saját maguk és a teljes zenekar számára is.

Mozart *A-dúr zongoraversenyének* K 488 (I. Allegro – II. Adagio – III. Allegro assai) különleges hangí élményt az adta, hogy Mozart ebben a művében az addig szokásos két oboa helyett a század végén kifejlesztett „új” hangszert, a klarinétot alkalmazta, amely lágy, egyben férfias hangjával szinte átmelegítette a hangzást. A mű első tételéből (Pánda Marianne szép fogalmazása szerint) „napsugaras fényben ragyog ki az A-dúr hangnem minden fiatalos bája, hamvas vidámsága”. A lassú tétel gyöngéd, behízelt pasztorálszerű fisz-moll sicilianója „csupa könny, fájdalom, harmatos szépség”. A finálé hangulata huncut, fintoros bevezető szakasz után elkomorul, szenvedélyessé, szinte fájdal-

massá válik, majd rövid átvezető rész után ismét a vidám, felhőtlen hangulat lesz a darabon úrrá. Igen jó előadást hallottunk. Ránki Dezső parádés, tanári pontosságú, ihletett zenélése és a zenekar muzsikusa-inak fegyelmezett, egyben felszabadult és szabad együtt zenélése kivívta a közönség őszinte elismerését. Az előadók ráadásaként a zongoraverseny egész harmadik tételét megismételték.

A szünet után Mozart „nagy” *g-moll szimfóniájának* (K 550) első verzióját játszották, amelyben a kisebb létszámú vonósok és kürtök, fuvola és fagott mellett két oboa szerepel. (Mozart a későbbiekben váltott az oboák helyett a hangosabb és behízelt hangú klarinétokra. A nagy együttesek inkább ez utóbbi verziót szokták játszani.) Nagy öröm volt számunkra,

hogy Kovács Péter irányításával a zenekar ezen a koncerten típusosan kamarazenekari felfogásban, rendkívül hiteles és meggyőző *g-moll szimfóniát* adott elő.

Az elmúlt évtizedek során a *g-moll szimfónia* értelmezése, előadási gyakorlata igen jelentős mértékben megváltozott. A 60-70-es években a korszak nagy karmestereinek (Karl Böhmnek, Herbert von Karajannak, nálunk Ferencsik Jánosnak és másoknak) az értelmezését fogadtuk el hitelesnek. Ezek az előadók az egyes tételek dinamikai és tempóelőírásait (I. tétel: Allegro molto – nagyon gyorsan, II. tétel: Andante – lépésben, lassan, III. tétel: Allegretto – gyorsacskán, IV. tétel: Allegro assai – nagyon gyorsan, sebesen) igyekeztek pontosan betartani, de a nagy ismétléseket, amelyek ízlésük szerint a mű

dramaturgiáját kevésbé szolgálták, főleg a lassú tételben elhagyták. A kialakult hagyomány szerint az előadás időtartama 26-27 perc volt. Az I. tétel mintegy hét és fél, a II. tétel 8 percig tartott, a III. Menuetto 4, a záró tétel kb. 6-7 perces volt. A '80-as években valami megváltozott: először csak a II. tétel, majd az I., a IV. tétel nagyobb egységeinek megismétlésére vonatkozó szerzői utasításokat vették mind jobban figyelembe. Egyben növelték a gyors tételek előadási sebességét. A teljes mű időtartama ezzel 32 perc fölé nőtt, és megváltozott az egységek közti arány is. Ez természetesen módosította a mű egészének és részeinek a karakterét. Az elmúlt évtizedekben a *g-moll szimfónia* előadásának időtartama mind hosszabb lett: John Eliot Gardiner, Christopher Hogwood és követői előadá-

sában közeledett a 36-40 perchez, a lassú tételé közel duplájára, 15 perc fölé nőtt.

A Mendelssohn Kamarazenekar előadásának időtartamadatait pontosan nem ismerem, így csak emlékeimre, benyomásaimra, feljegyzéseimre hagyatkozhatok. Úgy tűnt, hogy az egész mű és az egyes tételek is a megszokottnál most jóval hosszabbak voltak. Az I. tétel hosszban, dinamikailag nagyon tetszett: az állandó nyugtalanság, zaklatottság, számonkérés, izgatottság megjelenítése emlékezetes élmény volt. Már a II. tétel indításánál feltűnt a vonósszólamok érett, szép hangszíne, egységes frazeálása és a tétel beszéd-szerű, parlando előadása. A végtelenül szomorú zene hallgatása közben a régi magyar siratóénekek bensőségességére, drámaiságára asszociáltam. Talán a szám-

tan ismétlésnek köszönhetően a tétel végére azonban az előadás kissé veszített hangulatából, zenei színeiből és drámai feszességéből. A Menuetto remekül sikerült, számomra ez volt a legjobb rész. Érthetővé vált a tétel lélektani, dramaturgiai kettősége: hogyan vált Mozartnál az eredetileg táncos szimfónia tétel (Toscanini megfogalmazásával) a „valaha komponált egyik legsötétebben tragikus művé”. A záró rész drámai feszültségét nem csökkentette az ismétlések miatt érezhetően megnőtt időtartam, mivel az egyébként is gyors tételt talán még a szokottnál is sebesebben, pergőbben és feszesebben adták elő.

A Mendelssohn Kamarazenekar Mozart-hangversenye az évad emlékezetes zenei eseménye volt.

M. Tóth Antal

Luxemburg előtt...

A Gárdonyi Zoltán Ifjúsági Kamarazenekar nyilvános főpróbája a Csermák Antal Zeneiskola nagytermében. 2022. május 23.

Szerettem ezt a koncertet, még ha csak főpróba volt is. Demel Eszter karnagy ugyan hangsúlyozta a bevezetőben, hogy ezt tényleg próbának tekintik, tehát ha valami nem sikerül, azt megismétlik. Nem volt rá szükség, ment minden, mint a karikacsapás.

Séd, 2021. 5. sz., 22. old.

Nagy történelm előtt állnak, Luxemburgban, a Youth Music Festival három eseményén képviselik Veszprémet a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetsége, Veszprém város és az Európa Kulturális Fővárosa 2023 delegálásában. Mielőtt taglalom véleményemet a koncertről, pár szó Gárdonyi Zoltánról (1906–1986), a zenekar névadójáról. Zenei munkássága jó részét a magyar protestáns zenei élet felemelésének szenteli, amelynek egyik kiemelkedő momentumuma a *Református korálkönyv*. Bach és Liszt Ferenc zeneköltészetének mélyreható tanulmányozásával mély nyomot hagyott a zene-kutatásban is. Méltó névadó egy zenekar számára. Vajon méltó-e a zenekar névadójához?

Demel Eszter és zenekara széles korszakot – a barokktól, a nemzeti romantikán át a 20. század zenéjéig – átívelő zenei tematikával lepi meg közönségét. Rameau *Táncszvit*, Dvořák *A-dúr keringő Op. 54, No. 1*, Bartók *Gyermekeknek* ciklusából többek között a Weiner Leó által vonószekarra átdolgozott öt tétel, Mascagni: *Intermezzo*, Rossini–Kovács Péter: *Tell Vilmos – Nyitány* és darab, Searle – egy kis dzsesszre hajazó – *Blues Tangója* hangzik fel mintegy 35 percben. A vastaps után, tekintettel a másnapi korai indulásra, nem ismételt a csapat, és ez teljesen érthető is.

Változatos tehát az anyag. Rameau francia barokkjá markánsan szólja be a zeneiskola nagytermét, egységes hangzásképet mutat, Dvořák vonósnyégyesből átírt keringője talán kevésbé ragadna el táncra, de hát ők már nem is keringőre mozognak, valószínűleg távol áll tőlük ez a világ. Bartók zenéjének műsorra vétele nagyon fontos. A magyar zenei lét kihagyhatatlan eleme – és Demel Eszter szívügye –, méltóképpen is tisztelt a Gárdonyi Kamarazenekar, látszik, hogy minden elemét kivesézve alakult a végső hangzáskép. Mascagni *Intermezzója* talán nem teljesen tiszta mindenhol, de mívesen ívelnek a dallamok. A *Tell Vilmos-nyitány* „virgás” (értés: technikás) részei összeszokottan szólnak, a pizzicatók is egységesek, egy-egy kisebb elcsúszás a ritmikában csak az olyan gonoszul hegyezett fülnek, mint az enyém, tűnik fel. Searle *Blues Tangója*

ütőszre sikeredik, nagyszerűek a szextet is tartalmazó domináns szextim akkordok, egyöntetűen és hangsúlyosan zengnek, a kiállításokkal szabdalta ritmika is teljesen a helyén van. Minden természetes izgalom dacára – izgul a karnagy és a csapat is – valóban jól mennek a dolgok.

Természetesen nem lehet teljesen érett megszólalást várni egy fiatal muzikusokból álló csapattól, még egyéb ösvényeken is próbálgatják magukat. Kevesebb a próba, sok az egyéb másra fordítandó energia, emiatt talán nem szárnyalhat úgy a keringő, vagy az intonációs és ritmikai problémák kigyakorlására sem maradhat annyi idő, mint egy profi zenekarnál. Azonban ott nincs is szükség gyors beugrókra, mondjuk az Akadémiáról, vagy arra sem, hogy tanárkollégák segítségével pótolják azokat, akiket az iskolájuk éppen nem enged el. Ennek dacára megszólalásuk néha kifejezetten sugárzó, magával ragadó, és képes feledtetni az apróbb pontatlanságokat.

A legnagyobb örömet talán mégis látni ezt a sok tizenévest, akik fiatal koruk dacára – van, aki alig magasabb, mint a csellója – mély figyelemmel, átéléssel, felelősséggel követik karnagyuk szándékát. Kötődésük a zenéhez elrendeltetett, olyan szemlélettel lesznek képesek figyelni, hallgatni és talán játszani a muzsikát, amit csak az érthet meg, aki maga is műveli valamilyen szinten. Ez pedig egyértelműen Demel Eszter pedagógiai munkájának érdeme, aki markáns, de kedves irányítóként fogja őket össze, tereli helyes útra, és engedi útjára a bennük szunnyadó tehetséget. Ennél jobbat elképzelni sem tudok.

Méltó-e tehát a Gárdonyi Zoltán Ifjúsági Kamarazenekar névadója személyiségéhez, munkásságához? A válaszom egyértelmű igen.

Kovács Attila

Fotó: Kovács Attila

Veszprém zenei életének megkerülhetetlen formációja a Swing-swing együttes. Az idén épp harminc éve, saját bevallásuk szerint a zene szeretete és az együtt zenélés öröme miatt létrejött dzsesszegyüttes számomra azt a világot hozta el a megye kultúréletébe, ami miatt a budapestiekre korábban rendkívül irigy voltam.

Az együtt zenélés örömezenekara

A Swing-swing együttes fellépése. Gizella-napok, 2022. május 6.

Közel húsz éve tevőlegesen a fővárosba költözés volt a tervem, részben ezzel a motivációval, hiszen ott szinte minden sarokra jutott egy dzsesszklub vagy zenés kávézó – akkor még nem is tudtam, hogy nem kell ennyire messzire menni minőségi, klasszikus dzsesszzenéért. Aztán a Hangvilla elindította Szaxofon kávéház nevű zenés, táncos estsorozatát, és már az első alkalommal tudtam: megérkeztem, Veszprém lesz az én városom.

A Swing-swing együttes saját bevallása szerint amatőr társulat a szónak abban az értelmében, hogy tagjai nem foglalkozásként üzik a muzsikálást, mindenkinek van polgári hivatása. De az amatőr kifejezés velük kapcsolatban itt ki is merül: magas minőségű örömezenélés, csodás énekhangok, improvizatív, mégis professzionális hangszerjátékok jellemzik minden előadásukat. A számomra felfoghatatlanul terjedelmes, közel ötszáz dalból álló repertoárjuk szving, bossa, tangó, szamba és más tánczenei műfajok sokaságát öleli fel, amely a Szaxofon kávéház estjein számos táncospárt vonz a parketre, de a partvonalról hallgatva őket, ahogy azt egy pesti kávézóban képzelném, a magamfajta botlábúaknak is hangulatos estét jelent zenéjük minden alkalommal.

A Hangvillában rendezett műsorok az ősztől tavaszig tartó, mondhatni zenei holt szezont töltik ki, a nyári hónapokban azonban számukra is a szabadtéri fellépések a főszerep. A Rozé, Rizling és Jazz Napoknak kezdettől fogva állandó fellépői, az alsóörsi Jazz Mólón is rendszeresen koncerteznek, és idén a Gizella-napok három színpados napjának nyitókoncertjét is ők adták a Hangvilla előtt. A hangulatos délutánra meg is telt a tér, talán ha nincs ennyire világos, többen táncra is perdültek volna a ritmusos dallamokra.

Bankó Mónika, Dely Viktória és Kapor Ágnes, a társulat három énekesnője kívülről lazának tűnően, mégis elképesztő

profizmussal énekelték a dzsesszre egyébként jellemző kacifántos összhangzatokat. Szólószámaikban és többszólamú dalaikban egyaránt jól érvényesülnek a kristálytisztá énekhangok, a technikai tudás és a közönség számára is jól látható zeneszeretet egyvelege. A hölgyek csodás hangjához Vonderviszt Lajos lendületes zongorafutamai, valamint Balogh László látszólag kötetlen, ám annál tudatosabban komponált gitárjátéka adta a hangszeres kíséretet. A dobok mögött Palkovics György diktálta a ritmust, Nagy Ferenc bőgőn pengette hozzá a műfajhoz nélkülözhetetlen basszus „dörmögést”, Marton Zoltán pedig trombitájátékával színesítette mindezt. Az ő szólójával vált közönségkedvencé a *Macskafogóból Lusta Dick dala*, amelyet a Gizella-napi koncerten mi is megkönyvezhettünk. A magyar zene képviselőre Charlie *Mindenki valakié* című számát dolgozta fel az együttes, és örömmre elhangzott egyik kedvencem, a szvingre hangolt zenekarok többsége által feldolgozott, Nat King Cole és Irving Mills nevével fémjelzett *Straighten Up And Fly Right* is.

De lényegében mindegy is, mit választanak az aktuális koncert hangulatához, stílusához a széles repertoárból, minden daluk tökéletes minőségben szólal meg a három bájos, mosolygós énekesnő és kísérete előadásában, amelytől koncertjeik egy könnyed baráti zenélés látszatát keltik, miközben aki zenél, az tudja, mennyi munka és gyakorlás vezet ennek a látszatnak a létrejöttéhez. Ahogy ők vallják magukról: „Ha valamiért szeretünk zenélni, és valamiért szeretnek minket hallgatni, az biztosan az élő zene varázsa, amely miatt soha semmi nem történik meg kétszer ugyanúgy, és soha nem történik semmi úgy, ahogy azt előre megbeszéljük.” És ez a spontaneitás csak előnyére válik valamennyi előadásuknak.

Hancz Karolina

Gizella Női Kar

A Gizella Női Kar 20 éves jubileumi koncertje.
 Vezényelt: Borbásné Gazdag Gabriella.
 Közreműködtek: Eklekta énekegyüttes, Aba-Nagy Zsuzsanna, Kiss András. Megyeháza, Szent István-terem, 2022. május 8.

A Gizella-napok eseménye május 8-án, a Megyeháza dísztermében a Gizella Női Kar jubileumi hangversenyével zárult. A nagy sikerű, telt házas koncerten közreműködött az Eklekta énekegyüttes Halász Károly vezényletével, és Aba-Nagy Zsuzsanna hárfaművész.

A kórust Ola Gjeilo *Prelude* című darabjával köszöntötte a vendég énekegyüttes. Az ünnepelt Rossini szakrális és egyben drámai operahangzást ötvöző gyönyörű művével alapozta meg a koncert minőségét, mutatta meg hangzásának finomságát és egyben erejét. A *La fede* és a *La carità* tétel hangzott el.

A jelen esetben kilenc tagú Eklekta énekegyüttes projekt-szerűen működik, és koncertjeit egy-egy téma köré csoportosítja. Elsősorban a ma élő művészek darabjait tartják repertoáron. Vezetőjük ének- és zenekarvezető, zeneszerző. Előadásukban Ola Gjeilo-, Arvo Pärt- és Randall Thompson-műveket hallottunk érzékeny, impulzív zenei vezetés mellett, minden tagra nagy felelősség hárult. Vállalt feladatukat kitűnően oldották meg.

Folytatván a 20. századi sort, a Gizella is Ola Gjeilo *Ave generosa* című, eredendően női karra írt művét énekelte, majd Mendelssohn *Veni Domine* motettájának áhítatos előadását hallhattuk.

Üde színfoltnak bizonyult a hangszeres zene megjelenése. Aba-Nagy Zsuzsanna egy nálunk ritkán hallható művel kápráztatta el a közönséget. A mű – Deborah Henson-Conant: *Baroque Flamenco* –, amelyben a barokk téma és egy igazi, lendületes flamencodallam váltották egymást, óriási sikert aratott.

A Gizella énekegyüttes Kocsár Miklós Nagy László versére írt művét – *Ó, havas erdő némasága* – finom, árnyalt és emellett intenzív, érzelemgazdag módon szólaltatta meg. A méltán világhírű, sokak által műsoron tartott hárfakiséretes Britten-mű (ha van jó hárfás!), a *Ceremony of Carols* két tétele pedig méltó befejezése volt a kitüntetett városi figyelemhez jutó koncertnek.

Hagyományosan a jubileumi koncertek zárószáma egy, a kezdetektől a repertoáron tartott, mindenki által imádott mű, jelen esetben ez Karai József szerzeménye, a *Sárközi karikázó* volt, melyet a régi és jelenlegi tagok nagy örömmel és átéléssel énekeltek el közösen.

A darabok szövegeit a kórus tagjai énekeltek: Kizlinger Katalin, Kruppa-Jakab Éva, Kohári Bernadett és Nagy Regina. A zongorakíséretet Kiss András adta. A női kar hangzásának minőségéért Hegedűs Zsuzsannát dicsérhetjük.

Szépen felépített, kerek, sokféle stílust és karaktert bemutató koncertet hallhattunk Dominek Anna empatikus műsor-közlésével. Az egész koncertet áthatotta a közösség egysége, a meghatottság, a karnagy, Borbásné Gazdag Gabriella és együttesének egymásra hangoltsága, együtt lélegzése. A kórus jubileumi kiadványának ars poeticája: lélek és zene összetartozó fogalmak, egymást erősítő értékek. Megértés, elfogadás, szeretet, melyektől sokkal szebb és élhetőbb a világunk.

Demel Eszter

Az átélhető „Feeling Good”

Harcsa Veronika & Gyémánt Bálint. Gizella-napok, 2022. május 7.

Szívemnek kedves műfaj a dzsessz. Formában és stílusban végtelenül sokszínű; az egyszerűen fülbemásztól az egészen progresszívig millió árnyalata van. Ezekből kaptam ízelítőt Harcsa Veronika és Gyémánt Bálint duójának előadásában május 7-én a Gizella-napokon, a Hangvilla színpadán.

A veszprémi közönség előtt Harcsa Veronika neve nem teljesen ismeretlen. 2014-ben a Rozé, Rizling és Jazz Napokon, 2016-ban pedig a Hangvillában mutatta meg tehetségét: előbbi alkalommal Bin Jip nevet viselő háromtagú formációjával, amelynek a magyar dzsesszélet ismert gitárosa, Gyémánt Bálint is tagja volt, utóbbin pedig már kettejük duója mutatkozott be, amelyet most a Gizella-napok közönsége is meghallgathatott. Bevallom, én itt hallottam őket először.

Már az előadás nyitódalánál olyan érzés kerített hatalmába, mintha a felszabadult éneklést se hangnem, se ritmus nem köthetné gúzsba, egyfajta pszichedelikus, formabontó, mégis hangulatosnak ható dallamvilág, mindez attraktív színpadi mozgással koreografálva – ami aztán az egész koncertet végigkísérte. Akit a színpadon láttam, az egy önbizalomtól sugárzó, gyönyörű hangú fiatal nő, amit pedig hallhattam, zabolátlanul szárnyaló dallamok, melyeknek higgadt gitárfutamok adták azt a szabályozott ritmust, amitől mégiscsak egyfajta rendszerbe terelődtek, keretbe foglaldtak a szertelennel és tisztán improvizatívának tűnő, mégis bizonyára teljesen tudatosan megalkotott hangok. Első felkonferált számuk Nina Simone *Feeling Good* című dalának feldolgozása volt, amit többségünk szerintem Michael Bublé előadásában ismert meg, és Veronika érzéki táncát, felszabadult énekét és légies előadásmódját látva el is hittem neki, hogy ő tényleg jól érzi magát a Földön. Utóbb megnézve Nina Simone videoklipjét, egyértelmű az összefüggés az eredeti dal és Veronika előadása között, Bublé kicsit zárójelbe került ebben az összefüggésben. Két „utazós” dal követte ezt; a *San Francisco* egy elképzelt utazásról szólt, a saját élményen alapuló *Drive Into The Sun* pedig egy hajnali, kelet felé autózás élményét írja le. Nem bocsátkoznék műelemzésbe a dalszerző érzéseit illetően, de jómagam legalább annyira éreztem benne a még forgalomtól mentes úton, békés tájak között hala-

dó hangulatos vezetés élményét, mint az égen egyre feljebb kúszó nap pupillába hasításának zavaró mivoltát, ahogy egy-egy kanyart követően váratlanul megzavarja a harmóniát.

Ha már a harmónia megzavarása: ide kötném a következő, *Talking Heads* című dalt, amelyben egy öreg indián, látva az „új amerikaiak” által megváltoztatott világot, kéri barátját, a szelet, hogy fújja el a változást, hagyja érintetlenül a természetet. Veronika bájos indiántáncot imitált a refrénhez, így nem volt nehéz elképzelni a jelenetet – bár ma már tudjuk, a szél nem volt elég erős a kívánt manőverhez. Ezt utolsó, 2019-ben kiadott lemezük dala, a *Shapeshifter* követte.

A duó saját dalai mellett feldolgozásokat ad elő, melyeknek fontos részét képezi magyar költők verseinek „dzsesszesítése”. A tíz évvel ezelőtt kiadott *Lámpafény* című albumról több megzenésített költeményt is hallhattunk. Weöres Sándor *Út* című háromsorosa nyitotta a szekciót, majd *Kihajolni veszélyes* című vonatkozó melodramája következett, amelyek zövege és a hozzá írt dallam hangulatában olyannyira illettek egymáshoz, hogy azonnal a koncerten hallott kedvencemmé nemesült. Ennek a harmóniának az ellentétéként Nemes Nagy Ágnes *Szobrokat vittem* című szürreáliája, valamint József Attila már-már pszichotikus *Ülni, állni, ölni, halni* című verse képviselte még az albumot. Ezek hangulata már jóval borongósabb volt, értelemyszerűen a szöveg is ezt kívánta meg. A magyar költők szekcióját József Attila *Tiszta szívvel* című költeménye zárta.

Műsoruk befejezéseként stílusosan a Beatles *Come together* című dalának kissé avantgárd feldolgozásával hívták újra össze veszprémi közönségüket következő, összes megjelenő *About Time* című lemezük bemutatójára, amelynek a Hangvilla ad majd otthont.

Hancz Karolina

A bárki én vagyok

Elég – videoklip. Szöveg: Likó Marcell. Zene: Vad Fruttik. Operatőr: Rohonci Anita. Ötlet: Géczi János. 2022.

Miért az áldozat érzi magát bűnösnek? – lüktet bennem a kérdés a Vad Fruttik legújabb klipjének elvégtelenített mugshotját figyelve. Márpedig a bántalmazás természetrajzához ez az örökölt büntudat elválaszthatatlanul hozzátartozik. Ezért olyan nehéz a kilépés. Semmi nem adaptálódik annyira gyorsan és észrevétlenül, mint a fájdalom.

A klip egy ismerős, de torzított dallammal kezdődik. A *Twin Peaks* Laura Palmer-témájának (Angelo Badalamenti) roncsolt intrója szólal meg. Lassan, óvatosan építkezik a zene. Sejtelmes, behúzó, távlat nélküli. A háttérben zajos a kép, nem lehet kiszámítani, hol tűnik fel a következő folt, hol ejtődik a következő seb a vásznon. Ebbe a vakítóan fehér, szabdalt térbe égnék bele a ránk meredő tekintetek. Arcot arc követ. Az egyik oldalról fény, a másiktól árnyék tartja össze vagy húzza szét (?) őket. Az *Elég* egy nagyon erős, sallang nélküli statement. Szó szerint kiállítás: fénybe lépés. A bántalmazott bőrre húzó (múlt) árnyék felmutatása. A sorjázó portrék üzenete szó nélkül, cselekmény nélkül is hangos és őszinte: bárki lehet áldozat. A szuggesztív tekintetek kikerülhetetlenek. Többszöröződik a szembenézés. A klipben szereplő egyén saját történetével néz bele a kamerába, a fénybe. Ez a tekintet a vállalás őszinte intenciójának energiájától megnyúlik, s kapcsolatot teremt a nézővel. Minden egyszerre látszik. A szapora légzés, a szemre húzódnó könnyhártya, a szájban sűrűsödő nyál, a nyelvcsőszűkület. Az egyedi történetek apró (arc)mozaikjából a trauma metanarratívája formálódik. Csak a bűn tipizálható, a passió nem.

Likó szövegei szinte a kezdetektől analitikusan kutatják a trauma, a fájdalom, a bántalmazás miértjét. Az *Elég* talán a *Tudom, milyen* című dal tágasabbra nyitott tereként is értelmezhető. A fájdalomtól fakadó én-narratíva azonosulásra, felismerésre lehetőséget adó indirektebb szövegei megkieszennek a kiszólás, az odafordulás szociális érzékenységével. „Egyetlen érzés túlórázik a mellkasodban, és nem pihen. Elmagyaráznád, kikiabálnád, nem bírsz a szóval – tudom, milyen. Tudom, milyen. Tudom, milyen.” (*Tudom, milyen*) Az *Elég*ben már nemcsak Likó mondja, hogy „tudom, milyen”, hanem az összes felénk forduló tekintet. A dal első részében elhangzó ismételt „ne félj” kétirányú. „Szuroktömeg az éj / azt mondogatom / azt mondogatom / ne félj, ne félj” (*Elég*). Az első annak az „én”-nek szól, azt az „én”-t támasztja ki, aki beszél, aki el akarja mondani a történetét. A második sokkal lágyabban hangszerelt, halkabbra vett. Ez

kifelé szól, megerősítésként annak, aki épp döntés előtt áll.

A zenében az „elég” kimondásával, a mellkasból kiszakad valami. A szó beleoldódik az üvöltésbe. Levegősül a fájdalom, felgyorsul a bpm (beats per minute), elkezdődik az örült futam. Jelezve, hogy innen most máshogy lesz nehéz. „...a falak ledőlnek / elolvad a világ”. Ez a felvonás azonban már nem egy befagyott állapotról, a bénító kiszolgáltatottságról szól, hanem a (fel)szabadulás még kontrollálatlan, mintatörő lendületéről. Végző nincs. Beáramlik a levegő.

Pintér Viktória

És messziről lassan dübörög a föld

Ács Tamás József Attila-műsora. *Kortársaim*. Berzevici Zoltán verskoncertje. Egyetem, E kamara. 2022. április 12., a költészet napja.

A Pannon Egyetem kultúraszervező csoportja az előző évekhez hasonlóan verses-zenés műsorral várta az érdeklődőket költészet napi rendezvényére. Most azonban különválasztotta a versmondást és az énekelt versek előadását két, egymást követő műsorban.

Ács Tamás színész önálló József Attila-műsorával jött el régi tanulmányainak színhelyére. Egykoron ő is az egyetem hallgatója volt. Diplomája megszerzése után váltott át a színház és az előadóművészet világába. *És messziről lassan dübörög a föld* című önálló József Attila-műsorával már több városban sikert aratott. Ez a siker most itt, Veszprémben sem maradt el. A műsort maga szerkesztette és rendezte. Bár ez a szerkesztés összeviszsa csapongott a költő korai és későbbi versei között, a rövid versek és a meghatározó, nagylegzetű, bonyolult költemények között, de talán így tükrözötte legjobban azt a különleges belső emberi világot, melyben a költő élt. A megbántott, megalázott gyermek útkeresését az igazság felé. A nélkülöző, meg nem értett költő vívódását és a szeretet iránti vágyódását. A vadakat, melyeket a világ teljességének megismerése iránti vágya fogalmazott meg benne, hiszen ő maga is mindig a teljesség felé törekedett. A valóságot sokszor másképpen látta, de ez a látás különleges világokba repítette a zaklatott sorsú költőt. S ebbe a különleges világba repített minket is az előadás. Csapongó volt a szerkesztés – mondtam – a versek között, de ez a csapongás vitte előre az előadást. Szánalom és düh, megértés és féltés, a gonoszság és a jószág viaskodott egymással abban az egy órában, míg József Attila gondolatai szuggesztíven és elemetáris erővel zúdultak a közönségre. Oly gyorsan peregtek a szavak, a mélyből jövő

gondolatok, hogy a néma csend, ami ráült a teremre, maga is beszélt. Az előadó oly tiszta, szép hangon, szép beszéddel mondta el a verseket és a prózai írások részleteit, hogy magával ragadta a közönséget. Hangos vádaskodással, majd halk suttogással, kérő szóval idézte meg a tragikus sorsú költő alakját. Verselemzésbe most nem kezdetünk, de jelen volt a műsorban minden fontosnak ítélt verse. A nagy filozófiai gondolatok, az ábrándok és vágyak, a szerelmi líra gyöngyszemei és a reménytelenség szülte levelek kérő sorai. Aki nem ismerte eddig közelebbről életét és költészetét, most mindent megtudhatott róla. Egy egyszerű színpadkép, egy asztal és egy szék elég is volt sok helyszín bejárásához. Ezen a kiváló előadáson József Attila és a közönség egymásra talált az előadóművész Ács Tamás segítségével.

Nehéz volt ráhangolódni az est második műsorára, de Berzevici Zoltán kortárs költők megzenésített verseivel gyorsan tudta oldani a hangulatot. Sok műsorban hallottuk őt már zenélni, és most is hozta a tőle megszokott, színvonalas, jó hangulatú előadást. A régebbi Ladányi-versek mellett jó volt egy csokorban hallani a veszprémi költők megzenésített verseit. A már az égi utakon járó népszerű veszprémi költő-triumvirátus tagjai is jóleső érzéssel koccinthattak ott fent a magasban, hiszen együtt lettek megidézve, verseik pedig mai is időszerűek. De jelen voltak a mai, itt élő költők, Fenyvesi Ottó, Domján Gábor, Tungli M. Klára versei is. A további kortárs költők közül pedig Lackfi János, Szabó T. Anna és Tóth Krisztina költeményei arattak sikert. Berzevici jó érzéssel találja meg a dallamokban azt a hangulatot, melyeket a versek kifejeznek. A melankolikus, lírai dalok mellett a jókedvet a vidám, pergő ritmusok hozták. Ahogy a versek ritmusa diktálta, úgy lüktettek a dalok. A dalnok, tudjuk, kiváló gitáros, remekül ismeri hangszerének lehetőségeit, a gitár néha egyszerű dobként is szolgál kezében, a versek pedig a dallamok szárnyán kerülnek közel a közönséghez. Hangulatos előadás volt, méltó zárása a költészet napi műsornak.

Molnár Erzsébet

Az aranycipelős költő és a dobok mágusa

Párbeszéd. Szabó T. Anna és Dész András zenés irodalmi műsora. EKMK Kisfaludy-terem, 2022. április 13.

Zenés irodalmi esten vettem részt sokadmagammal a megyei könyvtár nagyertermében.

Schreiber Márta igazgatóhelyettes pár barátságos szóval köszöntötte a megjelenteket, s ettől kezdve inkább rendhagyó volt a program, mint megszokott. Szabó T.

Anna vállalta egy személyben a műsorvezető, a moderátor, a meghívott költő, sőt a verseket megszólalaltató előadóművész szerepét, és nem vallott kudarcot egyik minőségében sem. Dés András dzsesszzenésszel remek párost alkottak, inspirálták egymást. Szabó T. Annáról tudjuk, hogy szeret kiruccanni a magányos, vívódásokkal teli alkotói szerepből, és örömmel találkozik a közönségével. Amikor zenész társsal vállalkozik egy-egy programra, az a legkülönlegesebb – nyilatkozta régebben –, mert ilyenkor egymás munkáira improvizálhatnak. Ezt a különlegességet érezhettük mi is, a két művész érzékenyen rezonált egymás témáira.

Szabó T. Anna élvezetes előadást/felolvasást/beszélgetést vitt, melyet időről időre megtámogatott, tovább emelt vagy épp ringatott kicsit a ritmushangszerek világából érkező Dés András. Szabó T. Anna ritmusköltőnek tartja magát. Felismerhető-e egy vers idegen nyelven, pusztán a ritmusa alapján? – kérdezte. S a válasz: igen. A költészet ritmikus varázslata – ez az utolsó, amit az ember elfelejt. A *Himnusz*t és Weöres Sándor *Galagonyáját* hozta példának, s Arany Jánost idézte, aki szerint először van a „neszme”, a ritmus, a késztetés, mely szüli a verset. Szóba került az 50. születésnap küszöbén az új válogatáskötet, címe: *Vagyok*. A program az első verseskötetek (*Madárlépte hó* 1995, *Nehézkedés* 1998, *Fény* 2002, *Rögzített mozgás* 2004) gondolatisága köré épült, a jelen életérzéseivel, az érett költő reflexióival körítve. Szabó T. Anna első kötete kapcsán felidézte az indulás éveit, a tapasztalatot, mikor a versek és az olvasók farkasszemet néznek, a költő pedig lesi a hatást... Egymást követték a vallomások a költői létről, az erdélyi otthon elhagyásáról, a kapaszkodókról: Kányádi, Szilágyi Domokos, Hervay, Nagy László, Szécsi Margit verseiről. „Rakovszkyt olvasok, ha hinni akarok benne, hogy érdemes” – mondta. Szóba került a félelem, mely gyermekei születése után éledt benne, hogy ezután már nem fog tudni írni... Felidézte az alkotói tudatosodás pillanatait, s a „gyökeret ereszteni a világban” kérdéskört, mely a *Nehézkedés* című kötetének központi témája. Szóba került a szerelmi líra, melyhez korai időszakában nem érzett késztetést, mesélt a szókimondó és a játékos líráról, s az objektív líráról, mely sokáig sajátja volt. Ahogy képet kaptunk megidézett versein keresztül a már érett költőről, úgy született közben a dobok simogatásából ritmus, zenei élmény. Taktusok vad dobézelésának, majd dallammá szelídülésének voltunk tanúi a versek felolvasása közt. A nagy tudású, széles műveltségű költő és a kiváló zenész párosa maradandó élményt hozott létre. „Befogadhatatlan mennyiségű érzelmet öntöttem önökre” – szabadkozott a szerelem, házasság, gyermekek születése időszakának összefoglalójában Szabó T. Anna. 30 évnyi versírás élménye, tapasztalata foglalódott össze az est folyamán. Évödve tette hozzá Dés András, hogy mögötte 44 évnyi zenélés áll, hiszen születése pillanatától éli a zenét. Hatéves korától foglalkozik ütőhangszerekkel, első lemeze 1998-ban jelent meg.

Minél több minden történik az idő múlásával a testtel, annál fontosabb a vídámság megtartása, az életöröm, az olyan apró dolgok, mint ez az aranyszínű cipő – mutatott nevetve edzőcipőjére Szabó T. Anna. Végeztet a *Fény* című kötetéről került szó, melyet mestereinek ajánlott. Az est zenével zárult, a *Madárlépte hó* inspirálója, Kormos István *Rigó kiált fölöttem* című versére reflektálva Dés András rigófűttyös, puszta kézzel, lábdobogással, a semmiből létrehozott különleges – zenéjével” búcsúztak a szereplők. Ámulatba ejtó eszköztelenség és őszinteség: zene és vers a semmiből. Semmiből? Nem! A lélekből!

Farkasné Molnár Csilla

Lírai játék

Pannónia is ontja a szép dalokat.
A TIT Váci Mihály Irodalmi Színpad előadása.
Agóra, 2022. április 20.

Janus Pannoniusra, az 550 éve elhunyt első ismert humanista magyar költőre emlékezett lírai műsorával a TIT Váci Mihály Irodalmi Színpad. Az est bevezetőjében dr. Praznovszky Mihály irodalomtörténész érdekfeszítő, jó hangulatú előadásban ismertette a költő életútját. Csezmiczei János 1434 augusztusában született, s ő maga írta: „Jánosból Janus letem, amint a múzsa magához emelt”. „VeLe indult meg a magyar költők nagy sora. Minden benne van a műveiben, saját tehetsége révén ért el sikereket. Elismertségét Itáliában is magának kellett kivívnia diáktársai között” – hangzott el a bevezetőben. A nézők egy kedves, szelíd, jóindulatú fiatalember küzdelmekkel telt életét ismerhették meg. A költő háttérbe kivetített képe pedig szintén ezt sugallta. Versei valóban mindent elmondtak erről a rögös útról.

Janus Pannonius költészetét az olasz humanizmus hatja át. A reneszánsz gondolkodás, a természet, a béke és a kultúra iránti tisztelete irányítja útját a papi életben is. Bár pécsi püspök volt, de műveiben gyakran megjelen az egyház bírálata is. A műsort szerkesztő és rendező Fel-földi Gábor magára vállalta a költő szerepét. Versmondó társai pedig mintegy kiegészítésként mondtak el egy-egy verset. Szerkezetileg jól követhető volt a költői látomások sora. A filozofikus gondolatok a költészetről, a gúnyversek, a dicsőítő énekek, a táj és a természet lírája kiegészítettek egymást. A költő különleges szerelmi lírája is jól illeszkedett évődései mellett a műsor szerkezetébe. A különböző műsor-egységeket Nagy Csaba lantművész játéka kötötte össze.

Janus Pannonius költészetében jól megkülönböztethetők az itáliai és a magyar korszakában írott versek. A padovai egyetemen tanult. Ott is kitűnt különlegességével társai közül. Szerette Itáliát. A könnyed, életvidám napokat. A reneszánsz életérzés őt is áthatotta. Itthon pedig a

melankolikus hangulat volt rá jellemző, a társtalan magányosság szomorkás hangulata. A műsorban végig ez hangulat volt az uralkodó. Talán csak a szerelmi líra egy-két pajzán gondolata zökkentette ki a nézőt ebből a mélabús életérzésből. A lantos is csak halk, elmélyült, szomorkás dallamokat játszott. Jó lett volna egy-két vidám, könnyedebb reneszánsz ritmussal oldani a versek közötti hangulatot, s a költemények alatt is néha szépen szólhatott volna a lant hangja. Talán a rendezői koncepció ezt nem igényelte. Pedig egy vidámabb dallam előrevitte volna a műsor ritmusát is, és jól kiegészítette volna a szövegmondást.

Az irodalmi színpad hat versmondója szép, tiszta beszéddel tolmácsolta a verseket. Különösen a festőket dicsőítő versek és a sírfeliratok voltak hatásosak. Az istenekhez és Mátyás hadaiért való könyörgés azonban erőtlennek, reményt vesztettnek hatott. Mintha a pandémia kioltotta volna a tüzet az előadókbnl. Csak a költő lángolt. Az a régi tűz, a természet szépsége adta erő, a remény bizakodó hangja mintha elhalkult volna. A reneszánsz szépségei és a kivetített képek sem adtak lendületet. A költőt – tudjuk – súlyos betegség is gyötörte, s ez a fájdalom is áthatotta verseit. De mindig bízott a költészet erejében. Ahogy a bevezetőben is hallottuk: „nem kell megijedni a műveitől”. Ha néha fájdalmasak is, de ott van bennük a remény. „Szellemem egyre dicsőbb, s általa híres e föld” – írta a költő büszkén, bízva a jövőben. S bár az előadás a végére kissé patetikussá vált, mégis hű képet adott Janus Pannonius költészetéről. A nézők pedig érezhették, hogy gondolatai 550 év távlatából is mennyire aktuálisak.

Molnár Erzsébet

Victimae paschali laudes...

A Liszt Ferenc Kórustársaság húsvéti hangversenye.
Kálvin parki református templom, 2022. április 17.

Ezzel a húsvétvasárnapi szekvenciával indította hagyományos tavaszi hangversenyét a Liszt Ferenc Kórustársaság – íme, egy tárgyilagos hírindító mondat. Adott esetben azonban több van az egyszerű közlés mögött, mint elsőre gondolnánk!

A koncert a feltámadás üzenetét közvetítette a Kálvin parki református templomot zsúfolásig megtöltő hallgatóságnak: a Megváltót, a pandémia csillapodtával az életét – és a megrázkódtatásokból újra és újra felálló közösségét. Nehéz éveken van túl a Liszt kórus, de erős elszánással és akarattal – egyelőre huzonegyen – ismét hitet tettek a közös éneklés mellett. Több mint jelzésértékű, hogy éppen húsvétkor. Závodi Zsuzsanna lelkipásztor koncertindító elmélkedésével és a műsor-

ban elhangzó művek rövid értelmezésével megteremtette a feltámadás felekezetek-től független misztériuma befogadásának feltételeit. Lukács Elek és Varga Áron karnagyok pedig a zene nyelvén tették le voksukat a tavaszi újjázületés mellett, de ezen túl megismerhette a hallgatóság a 2021 novembere óta tartó felkészülés állomásait is. Heti egy próbával, mindösszesen öt hónap együttmunkálkodás eredményét hallhattuk tehát április 17-én.

A hely és az alkalom értelemszerűen meghatározta a műsorválasztást. A gregorián – számukra mindeddig többé-kevésbé ismeretlen – világában első lépéseit tette meg az énekkar, híven követve (a Budapesten végzős egyházzenes) Varga Áront, szép, kiegyenlített hangon. A klasszikus református zsolnárokban már a többszólamúság is megjelent, a 16. században alkotó francia Claude Goudimel a 8. genfi zsolnárra született négyszólamú letétje átélésben, hangban és jellegben is kiemelkedett az első műsorblokkból. Tomás Luis de Victoria *O vos omnes* című motettája a spanyol reneszánsz polifónia meszterműve – az első koncertrész legfogósabb darabjaként komoly kihívást jelentett. A bátrabb, felszabadultabb muzsikálás már megcsendült J. S. Bach *Christ lag in Todesbanden* kantátarészletében.

Lukács Elek Pécset doktorandusz, az ottani egyetemi koncerten mutatkozott be először a Liszt kórus élén, idén márciusban. Azóta a darabok tovább értek. Külön érdekesség volt Arvo Pärt *Bogorogyice gyevo* című Mária-imádsága, amely megidézte az ortodox szláv zsolozsmák gyertyafényes-ikonosztázionos világát. A norvég Knut Nystedt a nyugati kereszténység formanyelvén örvendezett. A *Laudate Dominum*ot az énekkar már megbízhatóan tudja – miként Szokolay Sándor *Örvendjetek az Úrnak* motettáját is, így mód volt az oly nagyon különböző színek és formák megjelenítésére. A hangverseny legjobb pillanatait Gárdonyi Zsolt Würzburgban élő kortárs szerző személyes kötdődésű *Hálaadó éneke* okozta. A református egyházzene legjobb hagyományaira épülő kompozícióban Varga Áron szolgálta az (intonációt eredményesen megtámasztó) orgonakíséretet, a kórus pedig boldog felszabadultsággal, erőteljesen szó-laltatta meg a 222. dicséretet.

A hangverseny végén taps helyett szóban-ölelésben fejezhette ki elismerését a hallgatóság. Elismerését elsősorban azért, hogy a Liszt kórus újból és újból, összekapaszkodva feláll, folytatja, újra-kezd. Lukács Elek és Varga Áron karnagyoknak azért, hogy ifjú muzsikusokként vállalták: folytatói, ugyanakkor megújítói lesznek a nemes hagyománynak. Hosszú út van a Liszt Ferenc Kórustársaság mögött, és most, úgy tűnik, előtte is. Áldást, békességet kívánunk hozzá – és sok-sok munkát a következő koncertekig. .

C. Szalai Ágnes

Kulturált politika: álom az államban (?)

Művészek az Országgyűlésben. Lehet-e kulturáltan?
A Pannon KultúrKlub 2.0 rendezvénye.
Papírkutya kultúrbisztró, 2022. április 25.

Mikor a tárca szerzője azt a feladatot kapta, hogy a művészek közéleti és politikai szerepvállalásáról írjon, erős késztetést érzett a téma történeti megközelítésére, mely aztán tovább erősödött a Pannon KultúrKlub hasonló témájú rendezvényén hallottak után.

Ha visszaugrunk hirtelen úgy két-ezer-ötszáz évet a nyugati kultúra történelmében, azt láthatjuk, hogy ez a történet a legelején nem kecsegtetett sok jóval, tekintve, hogy Platón egy jól irányzott gondolatmenettel kizárta a művészeket, köztük is leginkább a költőket a (szerinte) ideális államból, és ezzel együtt az állam közéletéből is, mondván, hogy nem értenek ahhoz, amit csinálnak. Mert kérem, itt van például ez a jó öreg Homérosz: az hagyján, hogy hablatyol dolgokról, amikről valós fogalma sincs, de ráadásul ékes nyelven és tetszetősen teszi, amivel csak összezavarja a felnövekvő ifjúság fejét. Felelősségteljes filozófus nem tűrheti ezt meg az általa vezetett államban – mert azt ne felejsük el hozzátenni, hogy az ideális államot csak filozófusok vezethetik kellő kompetenciával. Hogy ehhez a művészek mit szóltak, arra már nem sok szót veszteget Platón, de az antikvitásból ránk maradt remekművek-ből ítélve, bánkódás helyett inkább továbbra is szorgalmasan és – minden ellenkező híresztelés ellenére – hozzáértő módon alkottak.

Talán a nyugati civilizáció egyik nagy szerencséje, hogy Platón állama abban a formában, ahogy ő elgondolta, sosem jött létre. Értem ezen azt, hogy olyan állam nem jött létre, amelyből bármilyen elvi alapon kizárták volna a művészeket. Viszont helyük és szerepük az irányító hatalommal alkotott képletben a különböző történelmi időkben konstans változó.

Időutazásunk során a nem épp kifinomult politikai kultúrájáról híres középkort célszerű átugrani, tekintve, hogy az idő tájt egy művész körülbelül az udvari bolond és a csillagjós – egyébként akkori mércével nem alábecsülendő – szintjéig küzdhette föl magát. Kész szerencse, hogy ezt a laposföld-hívő korszakot már magunk mögött tudhatjuk (*itt a szerző lassan, bizonytalanul körülnéz).*

A reneszánsznak köszönhetjük többek között a korszerű diplomácia és politika elméletét, s még inkább azt, hogy – az antikvitás után először – a csiszolt elme, a műveltség és a tudás alapkövetelmény lett a hatalom birtokosai, képviselői és a közélet szereplői között. (A sorrend lé-

nyeges.) A kor humanista szelleméből és a műveltség mint olyan örvendetes felértékelődéséből adódóan az is szinte hétköznapi jelenségnek számít ekkor, hogy komoly országlók és politikai szereplők művészi alkotásban lelik örömmüket: bokros államigazgatási és diplomáciai teendők mellett szívesen verselnek, szereznek zenét, költenek pásztori románcot, vagy vitáznak bölcséleti témákról (ahogy tette I. Mátyás, VIII. Henrik, I. Erzsébet és udvartartásuk). A politika, a közéleti szereplés és a műveltség a későbbi századokban is összefonódik. A 18. századtól a művészi élet képviselői egyre nagyobb számban reflektálnak országuk és társadalmuk életének alakulására, és törekednek – ki-ki a maga eszközeivel és lehetősége szerint – a köz javára cselekedni. Vannak, akik hivatalos parlamenti keretek között teszik ezt, mások ütös szatíra formájában. És ezen a ponton jutottunk el ahhoz a gondolathoz, amit a Pannon KultúrKlub rendezvényén Margócsy István irodalomtörténész fogalmazott meg a 18. és 19. századi magyar közéleti szereplők kapcsán: a kultúra és kulturáltság áthatotta a politikai szerepeket és a parlamenti politizálást egyaránt. A kérdés pedig, hogy ez miként alakulhatott így, a válasz az, hogy a művészi elit úgy érezhette, van mód arra, hogy hozzájáruljon a nemzet boldogulásához. S hogy miért érezhette így? Talán mert volt igény a tenni akarásukra. Utóbbiból most sincs hiány, ez kiderült mindkét vendég, Kukulley Endre és Gulyás Dénes arra a kérdésre adott válaszából, hogy miért is vállal egy művész politikai, közéleti szerepet.

Ha figyelmesen körülnézünk, megállapíthatjuk, hogy ma igényből mutatkozik a legnagyobb hiány. Igény arra, hogy a művészet és kultúra (urambocsa! kulturáltság) ne pusztán színes pántlika legyen az ország szekerén, amit szépen fúj a szél ide s oda, de igazából mindegy, hogy ott van-e vagy sincs.

Mondjuk, lehetne legalább egy kerék. A négyből.

Bús Éva

A Séd Balatonfüreden

A *Séd* veszprémi kritikai folyóirat bemutatkozó estje.
Balatonfüred, Jókai-napok, 2022. április 29.

A Jókai-napok minden évben a fürdőváros egyik első, fesztiváljellegű eseménye. Tavaly, és a vírushelyzet korlátozásai miatt idén is, Veszprém volt a rendezvény díszvendége. A programokban is a veszprémi irodalmi, művészeti bemutatók kaptak helyet.

Az április 26-i megnyitőünnepség után a már hagyományos folyóirat-bemutatón a *Sédet* látták vendégül a Szócs Géza Irodalmi Szalonban. A lap szerkesztői kö-

zül Géczy Jánossal és Gopcsa Katalinnal, valamint Kovács Attila zeneszerzővel Cserép László beszélgetett.

Az első és a lap különlegességét körüljáró kérdés természetesen a kritikára vonatkozott. Milyen szerepe van ma a kritikának és a célzottan kritikai folyóiratnak a kulturális életben, hiszen a teljesen független kritikairás jelenleg a médiában teljesen háttérbe szorult. A kritikai szövegek helyett inkább ajánlók, ismertetők, vagy ritkább esetben szubjektív vélemény-cikkek jelennek meg. A kérdésre Géczy János válaszolt, részletezve a lap indulását és fogadtatását Veszprémben. A kritika célja mindig az adott műre való szakmai reflektálás és ezzel együtt annak hibáira, gyengeségeire való figyelemfelhívás, mégis jellemzően sokszor negatívumként élik meg azok, akikről szól a cikk. Ezekkel az ellenérzésekkel is foglalkoznia kell a lapnak és a szerkesztőknek, és megesik, hogy bizonyos helyeken nem szívesen látják a lapot. Ennek ellenére a *Séd* népszerű a városban, és a nyomtatott lapszámok gyorsan elfogynak, elektronikus formában azonban bárki számára elérhető az Országos Széchényi Könyvtár Elektronikus Periodika Archivumában.

Gopcsa Katalin a kritikai gondolkodást és nevelést emelte ki személyes élményei alapján, arról beszélt, mennyire fontos, hogy már korán, az iskolai oktatásban megjelenjen a kritikai gondolkodásra való nevelés, és eljussanak a fiatalokhoz azok az alapvető kulturális információk, amelyekre támaszkodva mindenki objektívebben ítélhet meg egy-egy művet. Felidézte, amikor gimnazistaként a tanárával elemeztek egy-egy veszprémi épületet és ezzel együtt a korszakokat, stílusjegyeket, és természetesen azokat a hibákat is, amelyek azokon megjelentek.

Ezekhez a gimnazistakori élményekhez csatlakozott Kovács Attila, de felhívta a figyelmet arra is, hogy mennyire tud különbözni az alkotó és a külső szemlélő, ebben az esetben a kritikus meglátása. Egy személyes példán keresztül illusztrálta ezt. Egy bemutatás előtt álló zeneművén az előadó miatt módosítania kellett a szölamvezetésén, és ezt természetesen a szakma és a kritika észrevette. A szakmai szempontból egyértelmű hibát fel kellett vállalni azért, hogy a mű előadható legyen, de ezt egy külső szemlélő, hallgató, aki nem lát be a kulisszák mögé, nem tudhatta. Az ehhez hasonló esetek miatt óvatosnak kell lennie a kritika szerzőjének, hiszen szám-talan tényező befolyásolhatja a végeredményt.

A formális beszélgetést követően a szerkesztők és a kritikus a közönség kérdéseire is válaszoltak, már kötetlenebb kereketek között.

Tóbiás Krisztián

Megtaláltak egy várost

A *Séd* veszprémi kritikai folyóirat bemutatózó estje. Balatonfüred, Jókai-napok, 2022. április 29.

A kisváros az kisváros marad. Nézhetjük innen, onnan, gondolhatjuk másnak, akkor is maradnak a viszonyok. Mi a kisváros? Hát az, ahol élünk. Megvan a maga természetrajza, tudjuk, ismerjük. Összefonódnak, egymáshoz sűrűlődnak a dolgok, még inkább az önérzetek, így vagy úgy, de végül mindig beáll az az ismerős merevség. Megvan a tól-ig, elég konkrétan. Budapest is kisváros. Semmi kétség. Nagyobb levegővel, szükség esetén át lehet menni az utca másik oldalára is, de ez alig több árnyalatnyi különbségnél.

Lehet-e kritikát írni egy folyóiratban, amely vállaltan nem lép ki szűkebb környezetéből? Veszprémi lapban kritikát megfogalmazni a veszprémi eseményekről, veszprémi művészekről? Elképzelhető-e szabad vélemény közlése a városról a város által finanszírozott periodikában? Ez az a kérdés a *Séd* kritikai lap bemutatóján, amelyet Balatonfüreden, a Jókai-napok apropóján tartottak. Mindannyian, akik ott ültünk, tudtuk, Cserép László, a Szöcs Géza Irodalmi Szalon házigazdája kérdésére nyilván nem az egyórás lapbemutató adja majd meg a választ, az évtizedek óta kitartóan egymásra rakódó lokális történeti síkokat nem most fogjuk felfejteni, de ettől persze a kérdés még megkerülhetetlen.

„Tíz év kell ahhoz, hogy egy lap ivaréretté váljon, elérje a kitzűzött céljait. Még nem vagyunk kritikai lap, de nyolc éve közelítünk hozzá” – reagál elegánsan Géczy János költő, író, a lap szerkesztője, aki mellett ott ül Gopcsa Katalin, a képzőművészeti szekcióért felelős szerkesztő és Kovács Attila zongoraművész, a lap zenekritikusa.

Kiderül, a lap több művészeti ágban otthonosan mozog, rendszeresek a zene-, a színház- és a képzőművészeti kritikák, ezek mind igyekeznek a puszta beszámólót meghaladni. Működik a *Séd*, amit az is jelez, hogy például a Petőfi Színház saját előadásairól még a fotókat sem engedi leközölni a lapban, amelynek az egyik száma egy kritika után a szemeteskosárban landolt a teátrumban – hangzik el a bemutatón. Ez ismerős, nincs ezen semmi fennakadnivaló. Ez is hozzátartozik a kisvároshoz, hogy illetén alakulnak a viszonyok, aztán megdermednek, ki tudja, mennyi időre.

„Szellemiségében a Cholnoky család öröksége a lap, de voltak előttünk más példák is, mint a *Debreceni Disputa*, vagy az Aknai Tamásék alapította pécsi *Echo* folyóirat. Alig lehet Magyarországon olvasni kritikát, mi erre vállalkoztunk. Vannak olyan művészeti területek, ahol ez jól működik, van, ahol kevésbé. De úgy gondo-

lom, megtaláltunk egy várost” – mondja Géczy.

Gopcsa Katalin megjegyzi, többnyire budapesti illetőségű művészettörténészek írnak kritikát a lapban, mert helyi szakember nem szívesen vállalkozik erős vélemény megfogalmazására, egyáltalán, megírni azt, amit gondol. „Magam is így vagyok ezzel, ez kétségkívül gond.” Majd igyekszik tompítani a helyzetet, mondja, a *Séd* nemcsak a kritikára koncentrál, hanem a részletekre is figyelve megmutatja a városképet, megmutatja, mi az, ami jó, amire érdemes odafigyelnünk. Látni tanít. A folyóirat egyben dokumentálja: mennyire érdekes és értékes a kulturális élet Veszprémben, amit szintén hajlamosak vagyunk, amolyan kisvárosiasan, bagatelizálni.

Kovács Attila azzal kezdi, biztos nem szerencsés, hogy gyakorló zenészként kritikát ír a lapba, ráadásul ezt nem csak úgy gondolja, a tapasztalat mondatja vele. Mert hát ugye a sértődések. „Szubjektív véleményt írok a szakmai alapelvek alapján. Mindennek van egy érzelmi magja, erre igyekszem összpontosítani. Amikor kritikát írok, őszintén írok, egy becsületes véleményt fogalmazok meg, amire szerintem minden előadónak szüksége van.”

Szóba kerül, hogy végre egyszer színesben tud megjelenni a lap, amelyre országos figyelem is jut, hiszen a kinyomtatott ezer példány mellett digitálisan is hozzáférhető a tartalom. Elhangzik, hogy érződik a lapon a női szerkesztők munkája, Géczy rácsodálkozik, hogy újra és újra mennyi ötlettel állnak elő, és mennyivel jobb nőkkel együtt dolgozni.

A végén persze marad a kérdés: a kisvárosi reláció. És maradnak a válaszok is: nem, nem lehet levetkőzni a folyondárként körénk növő viszonyokat, édes-keserű függés ez, ami megtart, ha alkalmazkodik hozzá az, aki itt akar élni. Persze, hogy ki lehet szabadulni, gondolhat mindenki, amit akar, szétrebennek a kényszeres összetartások, és meglepően gyorsan előáll a kívülállás. Vagy e kettőnek a sajátos elegye, és az abból eredő sasszé, amire majd két év múlva, a lap ivaréretté válásakor rácsodálkozhatunk.

Martinovics Tibor

Gárdonyi Géza a kávéházban

Gárdonyi és a Dunántúl. Papírkutya, 2022. március 28.

Nem mindennapi téma egy nem mindennapi helyszínen. Akik a szokványos irodalomóra hagyományaira számítva érkeztek a Papírkutyába március 28-án, azoknak csalódníuk kellett. Kovács Gábor, a Pannon Egyetem docense, Gárdonyi szakértője vezette az író halálának századik évfordulója köré szerveződő szakmai beszélgetést, amely a témából adódó

komolyságon túl rendkívül megindítóan hatott.

Felolvasással törte meg a zajos kávéházi nyüzsgést Kovács Gábor, aki Gárdonyi *Té, berkenye!* című regényéből választott egy kis részletet. A mű a főhős, Berkenye István egyetlen boldog napjáról szól: „Pityóznak még mindig rajta volt a keze a Júlia puha meleg kezecskéjén. S nézte a leányt a holdfénynél. Az a rózsapártás szép fej, a barna köpönyegből kiemelkedő szép leányarc... Mintha a Bala-tonnak egy tündére teret mellette.”

Ha kulturális teret kellene megnevezni Gárdonyi kapcsán, akkor a legtöbb embernek Eger jut az eszébe, kevesen tudják, hogy íróvá válásának időszakában – is – nagy jelentősége volt a Dunántúlnak. Ez az említett regényből is felsejlik: „A Balaton az Isten költeménye. – Mint maga – mondta oly halkan Pityó, hogy csak Júlia hallhatta.” Természetesen a mű s annak idézett részlete kevés bizonyíték lenne a Dunántúl szerepének kifejezésére, a továbbiakban ennek bizonyítására három szakember osztotta meg ismereteit: a vendégek között köszönthettük Keller Pétert, Gárdonyi Géza dédunokáját, Horváth Józsefet, a győri Dr. Kovács Pál Könyvtár és Közösségi Tér igazgatóhelyettesét, valamint Nagy Ádám Jánost, az *Egri csillagok* szinoptikus digitális kiadásának szerkesztőjét.

Az író dédunokája számokkal is megerősítette a Dunántúl jelentőségének tényét: összesen huszonegy helyen élt Gárdonyi, ebből tíz volt dunántúli (például Székesfehérvár, Devecser, Sárvár). A Fejér megyei Agárdon született, Ziegler Géza néven. Elvégezte az egri líceumot, de túl fiatal volt ahhoz, hogy diplomát kapjon, így került segédtanítóként Karádra. Tanítónak készült, író lett, de örökké tanító maradt: didaktikai utalásaival szinté kötelességének érezte a magyar nemzet nevelését. Tanítói hangját is a Dunántúlon kísérletezte ki, pedagógiai szemléletváltást hozott a korszakban. Erdei iskolát alapított, fontosnak érezte, hogy a gyerekek a lehető legközelebről megismerjék a környezetet, amelyben élnek, így az állatvilágot, a növényeket, de szorgalmazta a napközbeni tanulás megszakítását is, nem mással, mint a testmozgással.

Én falum című novelláskötete (*Egy tanító feljegyzései* alcímmel) mutatja legjobban a Dunántúl jelentőségét, erről az író dédunokája mint a pedagógiai gondolatok sűrítményéről beszélt.

Tanításában fontos állomás volt az emberi szeretet tudománya: Gárdonyi úgy vallotta, egy gyerek sok mindent megtanulhat, de ami egy életen át ellátja majd muniációval, az a szeretet.

Természetesen az *Egri csillagok* sem maradhatott ki. Kovács Gábor bízik abban, hogy az új kiadások újabb értelmezési lehetőségeket nyújtanak, s meggyőződése, hogy akik megkérdőjelezik a regény tanításának aktualitását, valójában az értelmezés módszertanát tartják elavultnak.

Szabó Eszter

Izsák öt könyve Veszprémben

Angel Wagenstein: *Izsák öt könyve.* Fordította: dr. Sztocsev Stefán. Bolgár Kulturális Fórum, 2021.

Kohn bácsi meghal, és jelentkezik Szent Péternél, aki elmondatja vele az életrajzát.

– Az Osztrák–Magyar Monarchiában születtem – kezdi Kohn bácsi. – Amikor felnöttem, dolgoztam a Csehszlovák Köztársaságban, később saját kis üzletem is lett Magyarországon, végül alkalmaztként mentem nyugdíjba a Szovjetunióban...

– Ó – mondja Szent Péter –, akkor maga jó sok helyet bejárta! Megvan a bolygó zsidó... – Én? Én egész életemben ki sem mozdultam Munkácsról.

Ki ne ismerné ezt a patinás régi zsidó viccet? Amely ráadásul úgy igaz, ahogy van. Ezért emlegetem, mert abban a könyvben, amit most olvastam, pontosan ilyen helyzet esik meg egy Kolodéc nevű településsel, amely egymás után tartozott az Osztrák–Magyar Monarchiához, Lengyelországhoz és a Szovjetunióhoz.

Hogy hol van, hol volt ez a mesebéli kis falucska, azt ma már én sem tudnám pontosan behatárolni, hiszen Blumenfeld Izsák sem tudta pontosan követni, hogy reggelre hová tolják át a határszabáshoz nagyon értő politikusok a kis szabó műhelyét. Azt tudom, hogy a néhai Lemberg osztrák–magyar megyében, a volt lengyel Lvov járásban, Rogobics közelében. Ennél többet maga Izsák sem tudott, pedig bejárta a fél világot, vagy legalábbis bejáratták vele, többnyire katonai kísérettel, lezárt vagonokban.

Így lettek zsidó, lengyel, ukrán, német lakói váltakozóan lengyel, orosz állampolgárok anélkül, hogy elhagyták volna a falujukat. Illetve volt, aki elhagyta, ő maga, Blumenfeld Jákob Izsák, kis szabócska, aki belekóstolt az első világháborúba, majd a másodikba, lehetett lakója egy náci munkatábornak és egy koncentrációs tábornak, majd a Gulágra is elkísérték az őrei, hogy végül Ausztriában fejezze be kalandos életét.

Míndez kísértetiesen előidézte nekem Hašek remekművét, a *Švejket*, amelyben egy szintén kisémben csak úgy tud védekezni egy birodalom összeroppantó ereje ellen, ha készségesen kiszolgálja ezt, s így a hatalom nem tud mit kezdeni egy nem-ellenállóval.

A mi Izsákunk nem ilyen kiszolgáló, ő csak hagyja, hogy a történelem átvonuljon rajta, hogy a 20. század vihara porszemként görgesse egyik tragikus helyzetből a másikba, hogy végül mindenki legnagyobb meglepetésére (leginkább az övére) életben maradjon.

Míndez persze egy különleges vagy különlegesen jó regény története, amely az elmúlt évben jelent meg Budapesten a

Bolgár Kulturális Fórum kiadásában – jó sok támogatónak köszönhetően. A szerző Angel Wagenstein, aki a következő hetekben lesz éppen százesztendős. Már csak ezért is érdemes elővenni a „fiatal író” művét, aki 77 évesen (!) kezdett regényeket írni, addig filmforgatókönyv-írásból tengette az életét.

Az *Izsák öt könyve* hatalmas siker lett, s nem véletlen, hogy amikor 2010 táján egy veszprémi főorvos Szófiában a píacon az egyik könyvárustól megkérdezte, mit tudnának neki ajánlani, ezt nyomták a kezébe. Sztocsev Stefán – róla van szó – nemcsak elolvasta, hanem kedvet is kapott a lefordítására. Bolgár származású, mindkét nyelvet teljes szinten és minőségben birtokolta, s így, amikor lehetősége lehetett (vö. nyugdíjas évek), nekilátott a kis Izsák kalandjai magyarra átültetésének. (Később találkozott is a szerzővel, akit rábeszélt a jogdíjról való lemondásra.)

Benne volt a szándék és a remény, hogy talán sikerül kiadatni, de ez is belelelt vagy tíz esztendőbe, néhány jó szándékú veszprémi támogató próbálkozásába, míg végre a könyv eljutott az olvasóhoz. Ezt már sajnos nem érte meg (egy éve, május 30-án hunyt el), így a könyvpremiért tavaly ősszel már az ő „tartós távollétében” rendezték meg. És még mondják, hogy a könyveknek és a fordítóknak nincs meg a maguk története!

Wagenstein úr hősünket végigviszi a 20. századon, elindítva őt a kis falucskából, zsidó hitsorsosai közül. Amolyan chagalli képmélynyt is felidéz bennem ez a helyszín, nem is véletlen, hiszen Izsák is úgy véli, életét végigkísérő nagy szerelme, a szép vörös hajú Sára (aki talán lágerben végezte) most, élete végén is vele repül a magasban, mert csak az elkísérő szerelem mentette át azon a századon, amelybe, ahogy írják, más is belehalt már... Mindez még lehetne egy átlagos életsortörténet (átlagos? a huszadik században?), de a szerző mesterien beépíti Izsák monológjába (az egész könyv egy nagy mesemondó) a legjobb zsidó vicceket is. Főhősünk mindig pontosan tudja, melyik tanulságos viccet kell előrántania az emlékeiből, hogy nekünk, tudatlan utókoriaknak értelmezze a helyzetet/helyzetét. A szerző írta magyarázatként a regényszöveg-szerző poétikai döntéséhez: „... a tréfák életünk legtragikusabb pillanataiban nemzetségem védőpajzsává, bátorságának forrásává váltak.”

Pedig hát a környezete szerint Izsák buta, tudatlan, mondják olykor, hogy hülye – de ő az egyetlen, aki a falucska lakói közül túlél mindenkit. Nem a génadottságai révén, hanem mert mindig kell valaki, aki el tudja mondani az igazat. S ez most neki adatott meg. Talán éppen azért, mert csak porszem volt a nagy viharban. Ahogyan nevezi magát: „a világban szerteszört hangyabolynak egy kis hangyácskája.” S maga is tudta: soha nem kért, s nem kapott nagy szerepet a sorstól, igaz, nem is vágyódott rá. Nem győzött csodálkozni, mi minden történik körülötte s persze vele. „Nem én mozgattam az eseményeket, hanem azok mozgattak engem.” Gyakran

elbizonytalanodik, kicsit megzavarodik, mert nem tudja, kinek higgyen. Mít higgyen rádiónak, újságnak, szomszédnak, polgármesternek, táborparancsnoknak. Sorsában újra és újra találkozik a falujabeli rokonával, Bendavid borbival, akitől magyarázatot kér és kap arra, mi történik körülötte és vele, de abból nem ért semmit, míg végül neki magának kell megfogalmaznia élete tanulságát: „...biztos lehet-e az ember abban, hogy mit álmodott, és mi volt a valóság? Hiszen az egész élet egy látomás, szélkergetés, délibáb.”

Wagenstein persze tudatosan játszik az öt könyvvel, remélve, hogy mi is tudjuk, mi az a bibliai öt könyv. S ha mégsem, akkor maga Izsák szólítja meg az olvasót, értelmezve a sorsát: „Mózesnek is öt könyve van, nekem is öt vágyam teljesült be, ez pedig vitathatatlanul bizonyítja, hogy nemzetségem kiválasztott, ennek következtében előre meghatározott az is, hogy álmaim teljesülnek.”

Az *Izsák öt könyve* amúgy világsiker lett, számos nyelvre lefordították, dr. Sztójcsev Stefán is csak a maga kedvteléseként nyúlt a könyvhöz, tűzte ki a feladatot: ennek a könyvnek legyenek magyar olvasói. Először a maga költségén 100 példányban kinyomtatta, afféle magán píár munkát végzett, míg végre a sors jóindulatából – ebben segített neki, mint Izsáknak a túlélésben, a nyugalma és türelme – beadhatta a nyomdába a könyvet. Tökéletes munkát végzett, a derű, a bölcsesség pontos magyar nyelvi eszközeit alkalmazta, humora itt-ott „Rejtő Jenő-s”, ami előnyére vált a könyvnek, s valami mély emberi szimpátia, mondhatjuk kapcsolat fűzte őt Kolodec lakóihoz. Persze a fő érdem az íróé, aki kitalálta a hőst minden rokonával, barátjával, ellenségével és kalandjával együtt, de felnőtt mellé a fordító, a veszp-rémiek kedvelt, bolgárságát megőrző magyar főorvosa, dr. Sztójcsev Stefán.

Praznovszky Mihály

Minden más-képp is van

Géczi János: *A napcsíkos darázs-hoz*. Kalligram Kiadó, Budapest, 2021.

„...the archer aiming at himself, and yet not himself and thus becoming simultaneously the aimer and the aim, the hitter and the hit.” (Eugen Herrigel: *Zen in the Art of Archery*)

Géczi János verseit olvasom. Mormolom őket, hagyom, hogy felszívódjanak. Mélyen belelégek, aztán lassan ki. Szavak elektronfelhőjébe burkolódzom. Eltűnnek, a semmibe foszlanak, majd materializálódnak újra. Mélyen belelégek, aztán lassan ki. Olvasom őket. Valamit mondanom

kell róluk, szavakkal kell élnem. Hogy valami érthető legyen, valamiképp olvashatóan. Belélegzek, aztán lassan kiengedem a levegőt. Célra tartok.

A zen-íjász egy a célponttal. Amikor a tárgyat veszi célba, önmagát célozza. Egy időben mindkettő, a cél és a célzó, az íj meg a suhanó nyíl is. És egyik sem. Nem vesz célba semmit, az íj sincs a kezében, úgy lő, hogy nem teszi meg. Nem ő az, aki mindezt végrehajtja. Nem résztvevő. Úgy művésze az íjászatnak, hogy nem művésze többé.

Próbálok érteni, értelmezni, raci-onális módon közeledek. Természetes ösztön. Miről szól a vers, köznapi kérdés, ha már egy versről beszélünk. Valamit elmond, valamiről elmond valamit, mi a tárgya, mi az a gondolat, amit szeretne kifejezni, ez a kérdés. A költő, aki szemlél, aki gondol, megválasztja a tárgyat, esztétikailag megragadja, verssé teszi. Le kell mondanom erről a szándékról. A vers mintha elválna ilyen értelemben a tárgytól, valahogy magába záródnék, ön maga tárgyává válnék („a költészet folyton magára lapoz”), elválva legszívesebben a nyelvtől, magától a költőtől, alkotói folyamattól is, és mégis valamilyen eredeti egységet létrehozva, felmutatva, ahol a nyelv, a trópusok mint médiumok egy térben tűnnek fel, vegyülnek el a szemlélet tárgyával („az ég lukain keresztül szivornyáznak a csillagok metaforát vízet holdudvart”).

Honnét indul ki egy gondolat, a vers, költői alkotás a megjeleníthetőség felé, amint szóvá és képpé válik, grammatikai karakterre, jelentésre tesz szert? Valahonnét az emlékezet teréből. Valahonnét a megteremtett emlékezet teréből, az emlékezet teremtésének teréből, a teremtés éppen születő teréből. Bárhonnét elindulhat, lehet konkrét, a város, a hely tapintható, érzékelhető jelenései, jellemzően növény-és madárvilág. Lehet teljesen absztrakt, alany és állítmány nélküli, el sem kezdett, félbehagyott mondat, grammatikai, poétikai jelenség, tárgyatlan, lebegő foszlánya a semmi gondolatának, a gondolat semmijének, amire aztán felépülhet mégis egy világ, a teremtés potenciális aktusaként kiléphet önmagából, teret, időt és jelenést képezhet maga köré, metaforikus összefüggések univerzumát hozhatja létre. Induljunk el, legyen meg, legyen meg egy mikrotörténet, egyetlen villanás, egy mozdulat, a jelenségek világának egyetlen tűnő momentuma, ragadjuk meg jelentéktelen semmijében, és építsünk fel rá egy egész világot. Öngeneráló, regresszív dinamikával bíró folyamat. A teremtés semmijétől eljutni a mondás lehetőségének végtelenje felé. A jelenség önértékre tesz szert, mintha hordozója már nem a szó lenne, hanem a jelenségek világának egyetemesebb alapegysége, amely számára indifferens, hogy mi érték, és mi nem az. Mert nem több, mint egy igen és egy nem, a valóság bármely elemét leírni képes információs alapegység, amiből építkez mag a valóság is kérdésessé válhat, benne a személyes jelenlét minősége is. Igen is, meg nem is. Úgy lenni, mintha nem, úgy mondani,

mintha nem mondanám. Jelenlét állandó eltűnésben. A mintha minthája. De minden a nyelvtől átítatottan létezik, hely- és időbeli viszonyok grammatikai leképezéseként, ahol minden valaminek a valami-je, részként és egészként. A nyelv képtelen szabadulni ezektől az adottságoktól. Kénytelen mondani a nem mondhatót, nem hallgathat, ha a hallgatásról beszél.

Hely- és időfüggetlen költészet. Bárhol vagyok, tulajdonképpen ugyanazt „látom”. Nem a látványon a hangsúly, nem a szemlélődő attitűdön, hanem a bent és a kint történései együtt, a bentnek és a kintnek a viszonya válik hangsúlyossá. Nem a látvány, nem a leírandó „tárgy”, hanem a nyelv terébe való bevonhatósága lesz lényegi, az, hogy az alkotó, a sorokat világra segítő költő miképp vonódik be maga is a nyelvi térbe, a nyelv révén. És maga a nyelv is önálló entitás, nem mediális közeg, nem eszköz, maga is „tárgy”, miképp maga az alkotó én is, magának az alkotásnak a folyamata is.

A személyes jelenlét, az én mint központi szereplő, az alkotó állandó önreflektivitása, a nyelv állandó önreflektivitása („egy szó árnyékában állok”), a megjelenített képi világ állandó önreflektivitása viszont valamiként mégis elszemélytelenít. Azt a személyességet számolja fel, ami jelen kellene, hogy legyen a nyelv ízeiben, zamatában, színeiben, színeinek állandó változásában, bájában, hajlékonyságában, a sötét vagy világos árnyalatokban, mintha bánat, mintha öröm, mintha szomorúság, mintha csend vagy a csend hiánya, mintha a szép, vagy abban, amit mintha annak nevezhetnénk. Még akkor is mondhatjuk ezt, és éppen ezért kell is mondanunk, hogyha ezek megnevezetten jelen is vannak, részei a képnek, de azt valamiért mégsem tudják elevenné tenni, mintha képtelenek lennének életet lehelni belé. Mintha a színek, a részletek tobzódása, a nyelvi artisztikum látványos enumerációja megfakítaná, kilúgozná a kép egészét, mechanizálná a mozgalmasságát. Valahol elvész a mögöttes titok, a titok mögöttese, a szavak misztériuma, a misztérium szava, nehézkes utalásokba fül, összefüggések hálózatát tárja fel, proklamációs hangsúlyokkal él, anélkül, hogy elő tudná hozni az elrejtettet a maga elrejtettségéből. Érzem, nem érzem. Mélyen belelégzem, aztán pedig lassan kiengedem a levegőt. Repül a nyíl. Mormolom a verseket, hagyom, hogy felszívódjanak.

De talán maga az irodalom tehet erről. Létéből fakadó gát, hogy ne tudjon túllépni önmagán. Ez lehetne a költői szándék, ennek a demonstrálása. Nem megszólítani, megszólaltatni, anélkül, hogy a költő, a nyelv, aki és ami révén a vers világra jön, mint közvetítő közeg, médium ebben szerepet vállalna. Mintha megtörténne a vers, pusztá verstörténés lenne. Elemi pillanat: a nyelv, a lét, az idő, az emlékezet, emlékezetünk, az én, a másik, a mi, az enyém meg a tiéd, meg minden, ez, meg ami más, ez a táj, az ég meg a föld, a Géczi János. Ahogy a szándék aktusa azonban megvalósulni látszik, a kimondhatóság határán önmaga ellen fordul: „ha a mai napom feljegyzem, semmi

sem marad belőle”, vagy máshol: „ragrímekbe vonul a tervgyilkos / az eső elől és virágot morzsol / nincs tájélménye nincs nyárfasor / elképzeli miként leled meg / miként töröd rá az ajtót valahol”. Metaforák burjánzó szövete, építkező vers, a burjánzó szövet metaforája. Szomorú trópusok.

Claude Levi-Strauss írja egy helyütt: „...a gondolkodásom elkerülhetetlenül kényszert gyakorol a dolgokra... gondolatom maga is tárgy. A gondolat az a világból való, tehát ugyanolyan természetű, mint ez”, aztán más helyütt a következőt, mikor az Amazonas kizsákmányolt ősvidékére való megérkezéséről számol be: „két lehetőség foglya vagyok: hol régi utazó vagyok, előttem egy csodálatos látvány, de minden részlete elsikkad a szememben... hol meg modern utazó vagyok, aki egy eltűnt valóság maradványait hajszolja.”

Repül a nyíl. Hosszú az elsajátítás ideje, hogy célba is találjon. Hogy ne legyen fontos, hogy célba talál-e vagy sem. Technikai elem, de akkor működik, mikor az íjász megfeledekzik a technikáról. Talán az olvasás is ilyen. Géczi Jánost nem könynyű olvasni. Ha birtokba akarod venni a verseket, biztos elhibázod, ha nem akarod, akkor is. Hagyni kell működni. Nincs íze, mondod, nem adja magát, nehézkes. Olvasod tovább. Nincs íze, mondod, nem adja magát, nehézkes. Olvasod tovább. Aztán hagyod. Nem érzem, mondod. Aztán hagyod, olvasod tovább. Nem mondod, aztán nem hagyod. Nem hagyom, gondolod. Nem érzem, érzem, mondod. Aztán valahol könnyűvé válik, mintha levegőssé lenne minden mozdulat. Úgy engeded el a húrt, mintha csak átszelte volna az ujjaid végét.

Horváth András

Ízlés kérdése

Fortyogó fazék – 25 író több mint 25 receptje és története. Tempevölgy könyvek, 2022.

Tisztán előttem van Bozsik Péter arckifejezése, ahogy megkóstolja a frissen készített, még gőzölgő muszakámat. Érzékeny téma ez: enni adni, illetve megrágni azt, amit a másik elénk rak. Vagy húsz éve ennek, de nem feledek azt a családottsággal kevert, de reményt adni igyekvő tekintetet. A „lesz ez jobb is”, vagy az „ettem már rosszabbat” – ki nem mondott sommázat uralta a tekintetet. Tapintat, óvatos kóstolgatás, fanyalgás. Azóta sem főztem muszakát.

Amikor megláttam, hogy Bozsik szerkesztésében egy újabb szakácskönyv jelenik meg, persze kis irodalmiaskodással megspékelve, hasonló ábrázatot vágtam. Opálos fény a tekintetben. Az elkámpicserodás íze. Mert hát boldog-boldogtalan főz, recepteket publikál, eredetieskedik, fermentálásnak nevezi az erjesztést. Giccs lett a gasztronómia. Lehet vele nyafogni. Ráadásul ahányan főznek manapság, legalább annyian könyvet is írnak. Sok-sok

akarás. Szép, nem szép, tagadhatatlan volt tehát bennem az ellenállás.

A szerkesztő maga azonban a kötet előszavában előremenekül, kendőzetlenül szabadkozik, leírja azokat a kételyeket, amit az ember csípőből citálna. Ha ennek ellenére belefogott, csak lesz benne valami pláne – gondoltam. Annál is inkább, mert Bozsik tud főzni, ez vitathatatlan, ráadásul masszív főző, amit most nem taglalnék, hosszú lenne, de valami olyasmit jelent, mint a masszív ivó.

Váncsa István húsz évvel ezelőtt már megmutatta, hogy is lehet e két tudást, az írást és főzést egymással keverni, úgy, hogy az olvasó is jól járjon. Azóta több kötetben meg is ismételte ezt, finoman változtatva így-úgy az arányokon. Váncsa ebben a kötetben is szerepel, gyanítom, mint itthon e témában kihagyhatatlan bölény, a megmondóember, a kétségbevonhatatlan színvonal, a hitelesítő. Igaz, ezúttal inkább mesél, és az az ember érzése, hogy csak a kötet kedvéért lesz a sokat emlegetett madárberkenye pálnakából a történet végére zselé. Dragomán György is a szerzők között van, ő előszeretettel publikál gasztronómiai írásokat a saját közösségi oldalától a női magazinig. Gyakorlatias és elemelt is tud lenni. Itt az omlettből csinál ritmusképletet. Cserna Szabó András, Saly Noémi is a rutinos mezőnyt erősíti, és a már emlegetett szerkesztő is, aki női álneven közöl tengerparti szerelmet poliprecepttel.

A rutinos főző-írók mellett megjelennek a rutinos szerzők. Peer Krisztián gulyása, illetve annak körülményei egy alkoholoról szóló antológiában is kitüntetett helyet kaphatna, igaz, a piálás is a gasztronómia része, főleg itt Közép-Európában, elvégre a kultúra és az étel közötti összefüggések tudományát segíti. Géczi János versben megírt slambuca a vers utolsó soráért készül, Balázs Attila pedig a csigákkal osztja meg életerét, és ha már így alakult, akkor útmutatót ad a megfőzésükhöz is. Vagy a Balatonfüreden, a Vitorlás étteremben rendezett könyvbemutaton is elhangzó Zeke Gyula-írás, aminek ugyan sok köze nincs a főzéshez (Bächer Ivánt és az ő korhelyevesét idézi meg), ellenben még a zajos, néhány, a könyvben szereplő étel kóstolására is lehetőséget adó esten is kiderült, többretegű, szomorú szöveg, el kell olvasni, fenébe a főzéssel.

Tóbiás Krisztián, a Tempevölgy könyvsorozat szerkesztője jó érzékkel kérte fel Bozsik Pétert a kötet szerkesztésére, tudta, személye hitelesítheti azt a vállalást, hogy a tútelített hazai gasztronómiai piacon egy új hangot legyen képes megütöni a kiadvány. Aztán Bozsik összeszedte a barátokat. Ez önmagában nem baj, kiben bízzon az ember, ha nem a barátokban, a főzés pedig erősen bizalmi dolog. Fikció, gyerekkor, családtörténet, esszé, tárca. Van a könyvben sváb, örmény, olasz, szláv, magyar, francia és dán recept, többnyire egytálételek, sültek, de felbukkannak levesek, desszertek is.

És valóban minden írásból kirajzolódik egy-egy recept, és mellé a történeteket is szállítják az írók. Hol az egyik erősebb,

hol a másik. Elvannak egymás mellett valahogy úgy, ahogy a könyv borítóján szemléli egymást a disznófej és a répa. A többi pedig már, mint annyi minden, ízlés kérdése.

Martinovics Tibor

Fülöp Lajos festőművész emlékezete

Emlékkiállítás Fülöp Lajos alkotásaiból. Balatonalmádi, Pannónia Kulturális Központ és Könyvtár. 2022. május 7–28.

Megismerkedésünk és barátságunk öt évtizedében, ha valaki az akvarellfestést hozta szóba Veszprém megyében, mindenkinek Fülöp Lajos neve jutott eszébe. A művész bensőséges lapjai közvetlenül tárják elénk alkotójuk mindig szépet „igéző” egyéniségét.

Közönsége szereti a képek finom, mélyről felragyogó és egymásba omló színeit, a pompás képfelületeket, amelyekhez hasonlatosak lettek a csak később „izzított” olajfestményei is. A mesterségbeli tudás szinte valamennyi táblaképi ágában otthonos volt a kiállított képek megálmoldója, létrehozója, akinek állandó lelkesültsége és tartós kísérletező kedve több festőnemzedékre is hatott. Az emlékezés képi kollekcióját az özvegy, Ferencz Zsuzsanna állította össze.

A kitűnő művész a festékfajták közül sokáig az akvarellt részesítette előnyben. Nem lehet kihagyni a felsorolásból egyetlen alkotását sem, melyek vízfestékekkel, jó minőségű enyves, vízzel oldható festékekkel készültek. Fülöp Lajos ragyogó képeinek eszményi alapja és hordozója a hófehér merített papír, mert az akvarellt a technika sajátosságainak megfelelően csak átlátó fehér papírral fokozta. Anyaghasználatában a művész az akvarell mindkét eljárásával él: a képrészletek kiemelésére az egymástól alig láthatón kihagyott csikokkal elválasztott festékfoltokat alkalmazta, és ezek körül omlón egybefolyatta a színeket (*Berényi falurész*). Némely képen vannak olyan eljárásai is, melyekben a színek egymás után felfestett leheletnyi rétegekből keletkeznek. Gyönyörű példái láthatók a balatonalmádi kiállításon a festékfoltok úsztatására, puha felvitelére, többek között a *Tavaszi Somló hegyen* 1999-ből és az *Őszi capriccio* remekléseiben.

A közönség az elegáns Fülöp-akvarellekben a festés biztonságát, határozottságát és mindenkori könnyedségét, líraiságát csodálhatja, szeretheti meg. Csak rá jellemző kifejezés technikái, festészeti eljárás az övé, melyben képköltészet ragad el bennünket a színes képi hatás két alap-típusával: az elemekre bontó és a tömbös

színépítkezés, olykor külön-külön képen, máskor együtt a két alaptípust ugyan-azon festményen alkalmazva. Ha az általános színhangulatra utalnak is a képépítési alaptípusok, mindig szoros kapcsolatban állnak a megfestett témákkal, s így jelképi tartalmakat is hordoznak (például a balatoni öblök átkaroló ívei házakkal a *Balatonalmádi* vagy a *Téli Balaton* címmel jelzett művén).

Egy idő után az alkotói „én” már úgy érezte, hogy mindent tud az akvarellről, és anyagában is váltania kell. Az 1980-as évek végétől művészetében az olaj dominált. Az olajképek festése elárulja az ecset mozgását, s ezzel a festő kézjegyét is minden más eljárásnál jobban megőrzi. Nem történt ez másképp Fülöp Lajosnál sem. Olajképeit nézegetve mi magunk tanúi is lehetünk egy varázslatos, az akvarell előzményekből kivált festői „bemutatónak”. Jóllehet egy festészeti műalkotás létrehozása mindig magányos, intim műfaji tevékenység, Fülöp Lajos kerülte a csupán „rutinszótte szinszövetek” kiüresedett pódiumi attrakcióit. Többnyire finom, lírai kifejezést adott a vékony rétegben felhordott festékkal, s csak ritkábban traktálta vastagon a színeit, hogy lüktető, energikusabb hatásokat is elérhessen képi élményeiben. Ismét a festészet formanyelvének megfelelőve, a hideg-meleg és a színreflexek alkalmazásával hozta létre színfestészeti remekléseit, máskor a tónusfestők útját járta. A többváltozatú szinkontrasztokkal és egy-egy szín világtítási fokokatainak (valőrök) alkalmazásával ért el drámaivá növelt effektusokat a *Vihar előtt I–II.* képeken; a sziklás tájban önmegadó, segítséget éppen az égiektől remélő emberrel vagy a hullámok dobálta csónakban rekedtek a készülő fürgeteggel. Kompozíciós együttállás a két képen a kulcsfigurák aranymet-szésbe illesztése.

A Fülöp-képek nagyobb számú kompozícióiban a horizontális felülettagolások a meghatározók. Ha domináns is ez az irányulás, egy sejtlemesen megfestett fa vertikális ellentétével hat a nézőre a *Várakozás* (olaj) című kép kisebbik sávjában. Ugyanezt az ellentételezést érte el egy magasba tekintő emberi figurával a mári említett *Vihar előtt I.* vásznnán és a *Álmádi tópart* nádasának függőlegesével, átvezetve a néző figyelmét a háttéri képelemekre.

A kiállítás retrospektív tartalmával, némely kép művészi látásmódjával az egykori mesterek intelmeit is felidézi, miként Pápán, az Állami Tanítóképzőben szerzett ismereteket, melyeket főként az erőteljes színekben gondolkodó Cziráki Lajos festőművész rajzóráiról hozott magával az egykori tanítvány (például *Adriai város*, olaj). Kiválik a kollekcióból az *Őszi táj* című, a nagybányai iskola plein air hagyományaiból építkező kép. Fülöp Lajosnak, mint oly sokaknak, a legkedvesebb mestere a Pécsi Tanárképző Főiskola rajz tanszékének kiváló művésze, Kelle Sándor volt. Hommage képeknek is tekinthető a *Teremtés* (olaj), valamint a *Jégvilág* (olaj) egyidejűleg elemekre bontó és tömbös színépítkezése, a rusztikus festékfelhordás a faktúra jellegzetessé-

geivel. Fülöp Lajos a „Balaton festőjének leglényegét” ragadta meg az utolsó alkotói periódusában, a 2017-ben készült „fehér izzásban” levő nagyobb méretű „fehér izzásban” levő nagyobb méretű képen, *Tisztelet Egrynek* (olaj) címmel. Művészeti látásmódjának helyességéhez megerősítést is kapott 1970-ben, az egy-éves felsőszintű rajztanár-továbbképzés vezetőjétől, Balogh Jenő festőművésztől, a Magyar Képzőművészeti Főiskola tan-székvezető egyetemi tanárától.

Fülöp Lajos balatonalmádi lakása műtermi állványain láthatta meg először e sorok írója a *Vörös szekér a tengeren* (olaj), a *Capriccio* (olaj) és a *Teremtés* dinamikus kompozícióját. E képek stílusa az expreszszionisták eljárásait megidézve szinte észrevétlenül váltott át a természetelvűségből az absztrakcióba. A természettől erősen elvonatkoztatott formák fő jellegzetességei lettek azok a motívumok, amelyek már önmagukban élnek, s csak alig utalnak a tárgyi, az organikus és humanizált világra. Ezekkel a művekkel indult el Fülöp Lajos a – némely barátja által is sugallt – modernista felfogás felé a szelekció – redukció – és az organikus, illetve lírai absztrakció útján, s érkezett meg a művészi transzpozíciók képpé nemesedett példáihoz. Saját emlékeinkkel magunk szöhetjük a festményekből áradó asszociációkat, szabad áramlásban tárulnak elénk a formák és a színek. A motívumok komplementer színezetei zenei képzeteket is keltenek. Fülöp Lajos „láthatatlant láthatóvá” tevő képein a természet törvényeivel meghatározott komponáltság ismerhető fel. A látvány-nyal, az optikával megszakító ábrázolásaiban és kifejezéseiben is valóságot, „lcki realitásokat közvetít”. Támpontokat ad az eligazodáshoz az alapirányokban, a víz-szintes-függőleges-átlós és az ívelő, a spirális rendezőelveivel.

Az emlékkiállítás képeinek ihletői a Bakony hegyei-völgyei, a vízparti tájak és főként a balatoni látványok, de az Európában tett utazásainak élményeiből is születtek alkotások. Fülöp Lajos művei fellelhetők magántulajdonban, a felsőörsi templom oldalkápolnájában (Batthyány-Strattmann László), a papkeszi templomban (Szent Imre) és az ajka-csinger völgyi kápolnában (IV. Károly).

Szűcs István Miklós

Izgalmas határátlépések

Írás-Kép. Géczi János és Láng Eszter közös kiállítása. Pásti utcai zsinagóga, Debrecen, 2022. március 31. – 2022. április 7.

Március utolsó napján nyílt meg Géczi János és Láng Eszter *Írás-Kép* című közös kiállítása Debrecenben. A tárlatnak a 2015-ben felújított, lenyűgözően szép és

már nem csak szakrális térként működő Pásti utcai zsinagóga galériája adott ott-hont. A helyszín szépségén túl is különleges, hiszen nem egy tágas kiállítóterről van szó, hanem egy csendes és meghitt galériáról, ahol lehetőség van az elmélyülésre, a művek alapos megfigyelésére.

Géczi János és Láng Eszter sokoldalú alkotók. Szerkesztők, képzőművészek, de íróként és költőként is aktívan tevékenkednek. Sokszínűségükön túl művészeti szemléletükben is több közös vonás fedezhető fel: mindketten hisznek a médiumok közötti átjárhatóságban, vallják, hogy nem szabad élesen elkülöníthető műfaji kategóriákban gondolkodni. Az *Írás-Kép* tárlat címe is erre a szemléletre utal, az elnevezéshez hűen a kiállításon olyan munkák tekinthetők meg, melyeken jelentős szerep jut az írásnak, a betűknek.

A kiállítóterbe lépve az első dolog, ami feltűnhet, hogy a két alkotó mennyire eltérő színskálát használt alkotásaikon. Láng Eszter képei fekete-fehérek, Géczi János alkotásain pedig inkább a meleg tónusú színek dominálnak. Láng Eszter fekete-fehér elektrográfiai négyzet alakban elrendezve, Géczi János dekollázsai pedig vízszintesen lettek felrendezve a kiállító-ter falaira. A tárlat így optimálisan kihasználja a rendelkezésre álló teret, és a művek befogadását is izgalmasabbá teszi ezzel az elrendezéssel.

A tárlaton először Láng Eszter monokróm elektrográfiait pillanthatjuk meg. Alkotásai megkövetelik, hogy lépjunk hozzájuk közel, szánjunk időt a befogadásra, a megfigyelésre. Az *Élni, ahogy* című elektrografiák ugyanis szövegekkel kommunikálnak, és egy család történetét mondják el. Azonban bárhogy is olvassuk a képen megjelenő szövegeket, a család életéből mindig csak töredékeket kapunk, történetük nem fedi fel magát koherensen. A kiismerhetetlenséget a képek kompozíciói is felerősítik. A szavak, a mondatok nem folyó szöveget alkotnak, hanem egymásba csúsznak, eltakarják egymást, sok helyen egészen olvashatatlanná válnak, így ténylegesen csak szövegrészletekből következtethetünk a család sorsára. Éppen ebben a töredezettségben rejlik a képek feszültsége, amit csak felerősít, hogy a fekete színnel írt mondatok markánsan kiemelkednek a fehér háttérből. Láng Eszter elektrográfiai arra mutatnak rá, hogy nem minden történet teljes, nem mindegyik kiismerhető. Az *Élni, ahogy VI.* című elektrografián a sorok egy emberi fej sziluettjét idézik meg, és ahogy közelebb lépünk az alkotáshoz, megfigyelhetjük, hogy a mondatok csonkák, és a fejforma széleinél megszakadnak, nem árulnak el többet magukból.

Géczi János absztrakt munkái megégett plakátdarabokból készültek, amiken a tűz különböző mértékben okozott károkat, alkotásain pedig a lángokat idéző színek jelennek meg. A vörös, a sárga, a narancs-sárga tónusok arnyalodnak, de a sötét, egészen fekete árnyalatok is megjelennek képein, emlékeztetve a tűz okozta pusztításra. Az egykori, mára megsemmisült plakátok Géczi képein – új formában –

műalkotások lettek. Ahogy azt Láng Eszter munkáin is megfigyelhettük, úgy Géczi János dekollázsain is érvényesül, hogy a képek alakzatai élesen kiemelkednek a homogén háttérből. A betűk, a szövegek az egykori plakátokból készült dekollázsokon is hangsúlyos szerepet kapnak. Mint Láng elektrografiáin, úgy Géczi munkáin sem tárják fel magukat az írások, hiszen ezek vagy idegen nyelvűek, vagy csak töredéként jelennek meg az alkotásokon, sejtetve egy lehetséges történetet, amit mégsem fednek fel.

Rendkívül érzékletes az az alkotás, amin a megégett és fakó sárga papíron egy csonka vörös „f” betű formája tűnik fel. Ez az egyetlen, feltűnő betű rámutat, hogy a történetek sokszor nem elmesélhetőek, töredezettek, így megismerésük sem lehetséges.

Az *Írás-Kép* tárlat izgalmas határfezegetés, mely egyben rámutat a műfajok közötti átjárhatóságra, és arra, hogy nem minden történet koherens és teljes egészében elbeszélhető. Minél jobban megfigyeljük az alkotásokat, minél több időt szánunk a befogadásukra, úgy fedezhetünk fel egyre több közös pontot a két művész munkái között. Homogén háttérből kiemelkedő alakzatokat, történeteket, amik hiányosak, nem elmesélhetők.

Ráadásul mindkét alkotó munkáinak tematikája illeszkedik a kiállítóterhez, a meg nem ismerhető családörténet Láng Eszter munkáin, Géczi János megégett plakátdarabokból készült művei a zsinagóga terében teljesen más befogadói élményt nyújtanak, mint ha egy művészeti galériában tekintenénk meg ezeket.

Zudor Boglárka

Harminckét éves lettem én...

Az Iskolakultúráról – legfrissebb száma apropóján.

Az évente tizenkét alkalommal jelentkező *Iskolakultúra* – főként a főszerkesztő áldozatos munkájának köszönhetően – a maga harminckét évfolyamával igazi veteránnak számít a gyakran kérészetletűnek bizonyuló hazai lapok piacán. Legelső száma még a rendszerváltozás után, 1991-ben jelent meg, s e hiánypótlónak szánt módszertani és ismeretközvetítő folyóirat az akkori be-köszöntőben megfogalmazott szándéknyilatkozat szerint a pedagógusi munkát volt hivatott segíteni. A hőskor kezdetén azonban – remények ide vagy oda – aligha számíthatott arra bárki is (hiszen akkor még beláthatatlanul távoli jövő volt a ma), hogy e kiadvány három évtizedet is meg-, illetve túlélhet, az akadályokat valahogy mindig leküzdí, és a környezet folyamatos és egyre gyorsuló változása ellenére továbbra is rendíthetetlenül közli majd a különböző bölcsész- és társadalomtudományi szakterületekről származó, de alapvetően mégis-

csak az oktatással és neveléssel kapcsolatos írásokat.

A cikkek a jelenlegi, az eredetihez képest többször módosult koncepció szerint három állandó rovatba sorolódnak, amelyek a beküldött kéziratok típusairól kapták nevüket. A legfrissebb, februári számban a *Tanulmány* és *Szemle* blokkban három-három, a *Kritiká*ban pedig két munkát is olvashat, aki kézbe veszi vagy az SZTE Klebelsberg Kunó Könyvtárának OJS folyóiratplatformjáról letölti az aktuális számot.

A folyóiratban ezúttal is az empirikus jellegű írások vannak túlsúlyban, három kérdőíves felmérésen alapszik. Ezek közül kettő az egyetemi hallgatók szemszögéből vizsgálódik, s az internetes zaklatás és a kiegész kérdését, illetőleg a kényszer-távoktatás alatti önálló tanulósszervezés eredményességét (egészen pontosan: eredménytelenségét) tanulmányozza, a harmadik pedig a tanárok véleményét kéri ki egy olyan természettudományos iskolai programot illetően (*Testvérosztályok kísérletezős délutánjai*), amelynek folyamán felső tagozatos diákok tutorálták az alsósokat. A többi munka teoretikus alapokra, analízisre vagy épp helyszíni kutatásokra épít. Ezek az egészséges táplálkozásra nevelés rendeltetését és lehetőségeit mutatják be, a korai iskolaelhagyás megelőzését célzó nemzetközi programokról adnak áttekin-tést, és olyan kulturális intézményekben folytatott gyakorlatokat ismertetnek meg az olvasóval, amelyek a kiterjesztett és virtuális valóságtechnológiák használatán alapulnak.

Már a témákból is látszik, hogy saját kutatási területén valamennyi szerző arra keresi a választ, hogy vajon hogyan lehetne jobba tenni az oktatási rendszert. A testi-lelki egészség megőrzésére és javítására, a tanulási élményt nyújtó programok és technológiák közoktatásban való meghonosítására, a lemorzsolódás csökkentésére tett erőfeszítések mind ezt a célt szolgálhatnak. Az írások fele ugyanakkor azt is megerősíti, hogy a diákoknak, legyenek azok kisiskolások vagy akár egyetemisták, leginkább arra a motíválásra és segítségre van szükségük, amit csak a rendszeren belülről, oktatójuktól, tutoruktól vagy épp mentoruktól kaphatnak meg.

Úgy vélem, az a harminckét évesé lett *Iskolakultúra* egyik legfontosabb funkciója, hogy megbecsüli mindezt a tapasztalatot és tudást, s az oktatással és neveléssel kapcsolatos újabb és újabb írások közzétételével hónapról hónapra gazdagítja a kommunikáció szempontjait. A lap-szám a Nemzeti Tehetség Program (NTP) támogatásával készült.

Molnár Dávid

Nincs semmi baj

Gitáros esték a Pannon Egyetemen. Varga Richárd koncertje. E Kamara, 2022. május 3.

Az alkotó ember örök kísérője a nagyvilág összes fájdalomának érzékelése, és édes terhe a feladat, hogy olyan alkotásban örökítse meg minden tapasztalását, amelyben a közönség gyönyörködhet kedvére. A Cseh Tamás–Bereményi Géza szerzőpáros dalai voltak számomra az etalon abból a melankolikus világból, ami egyszerre szippantott magába, és menekültem is előle, mert annyira tapintható volt annak a világnak minden képe, és annyira ijesztő is volt sokszor a visszaköszönő hétköznapi esendőség. Fodor Ákos zseniálisan magyarozott háromszavas verse (*Nincs semmi baj*) egyszerre mutat rá a szavakban rejlő negatívumra és a belőlük összeálló reményre, s nem véletlenül használta címnek a Pannon Egyetem a *Gitáros esték* sorozatában zárókoncertként meghirdetett verses, dalos estét.

Varga Richárd komoly meglepetést okozott nekem aznap este. Valahogy megragadtam azokban a fiatalkori koncertélményekben, s azt gondoltam, hogy Cseh Tamással sírba szállt az a képesség, amely megmutatta, hogy a sokszor drámai és boldogtalan emberi létezést miképp lehet könnyedén, a bohém emelkedettségben feloldani, vagy egy verses műalkotásban az égbé repíteni.

Nem ígért könnyű estét Varga Richárd. A felvezetőjében utalt ugyan a hétköznapi túlhajszoltság és információ-dömping folytonos feldolgozatlanságára s az igényre, hogy néha ebből kilépjünk pár óra csend erejéig, de ha a túlpörgetett világunk egy felhőkarcoló legfelső szintje, s az áhított nyugalom a biztos talaj a földszinten, akkor ez a koncert levitt magával minket a legcsendesebb s egyben legsötétebb barlangba, hogy megmutassa, minden zaj ellenére milyen magányosak is vagyunk mi emberek valójában. Persze minden vers, minden dal kiemel egy kicsit a napfényre, de a lényeg mindig az, hogy az igazi harcainkat magunknak kell megvívni legbelül. Emellett persze az együtt érző szemlélet, az egymás felé fordulás és a természettel összhangban létezés mindig sokkal könnyebbé teszi a személyes küzdelmeinket. A személyes tisztánlátásunkért mi magunk felelünk, de a boldogság, megosztva a környezetünkkel, hatékonyabban működik.

A műsor első felében neves magyar költők verseire készült dalokat adott elő Richárd. Nagy László – *Csönd*, Nemes-Nagy Ágnes – *Chansonok I*, Weöres Sándor – *Örök pillanat* és *Ének a határtalanról*, József Attila – *A számokról* és Pilinszky János – *Halak a hálóban* című versét hallhattuk olyan zenei kíséretben, ami tökéletesen passzolt a versekhez. Majd jött két saját vers, az *In Aeternum*, valamint az *Ajka*, melyeket a zenefolyamként feljárt-

szott és visszaloopolt gitárjátékra mondott el a szerző. (A looper egy olyan eszköz, ami képes folytatólagosan visszajátszani egy dallamot, amit előzőleg felvettünk rá. Így egyszerre több szólamban is zenélhetünk. Ezt a technikai lehetőséget remekül alkalmazta Varga Richárd a koncerten.) Ezután következtek a saját dalok, elsősorban a legfrissebb, *Otthon* című lemezeiről.

Az utolsó két dal lett számomra a legkedvesebb, tökéletes választás volt záróakkordként. Az *Így lesz könnyebb* és a *Végül hazatérek* szerencsére megtalálhatók a legnagyobb videómegosztó oldalon is, nagyon ajánlom meghallgatásra mindenkinek.

Nyakas Krisztián

Péterfy Bori és a Szeretet Csapat

Péterfy Bori & Love Band.
Hangvilla, 2022. május 20.

Erős fél ház a Hangvillában, igaz, akik itt vannak, kívülről fűjják a dalokat. A Gáspár Gergely – dobok, Pápai István – ütőhangszerek, Drapos Gergely – basszusgitár, Kukola Mihály – gitár, Tövisházi Ambrus – billentyűs, zenekarvezető alkotta Love Band kíséretében Péterfy Borbála Katalin énekével 1 óra 33 perces (48 másodperces) koncert dübörög a nagyteremben.

Alternatív rock. Ma ez a műfaji megjelölés a legtöbb esetben, ahol a rock hagyományos tömörségére, robusztusságára valamiféle egyéni ízű zenei szándék települ. Itt sincs ez másképp. A zenei alapok egyszerűek, tömörek, harmóniavázuk végtelenül egyszerű, maguk a dallamok sem nagy ívűek, inkább sanzonszerűen szűk hangterjedelemben mozognak. Ami viszont nagyon eltér, az a tartalmas, mármár (pszichedelikus) látomászerű szöveg – sejtethetően Péterfy Bori tollából –, no meg az énekmodor. Ez utóbbi teljesen elűt a rock hangzásvilágától, már-már visszafogott, időnként sejtelmes, de nincs meg benne a rockéneklés kirobbanó, torokszorító feszülése. Kicsit furcsállom, hogy az erre a zsánerre annyira jellemző gitár-, esetleg billentyűs szólók sincsenek jelen. Ezek mindig színt hoznak az egyszerű zenei világba, bizonyítva a zenészi talentumot is. Kihagyott lehetőség a produktum gazdagítására. Talán egyszer az est vége felé kap a basszusgitár és a gitár egy-egy villanásnyi rögtönzési lehetőséget, egyébként inkább kíséret jellegű a szerepük, szinte végig. A basszusgitáros időnként – gitárját hátrá csapva – valamilyen számomra ismeretlen „ketyerén” (talán sampler) szintetikus hangokkal egészíti ki a hangzásképet. A dalszerző-billentyűs Tövisházi Ambrus hangszeres játéka ritmikus kíséret, karakteres szólamvezetéseket nem hallani, amolyan popzenei attitűddel

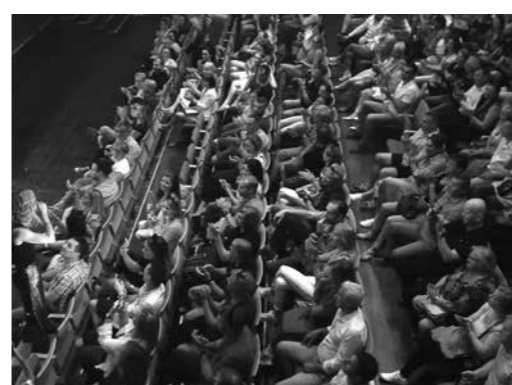
játszik. Valószínű szándék tehát az énekre helyezett hangsúly. Érdekes, ahogy még külsőségekben is elválik az énekesnő megjelenése a zenekartól. A csapat maga egy hagyományos, trikós-farmeres rockbanda képét mutatja. Eközben az énekesnő öltözete és hangja egy dizőz képét sugallja, mozdulatai, manírjai azt az érzetet keltik. Tagadhatatlanul érződik színésznői éne is.

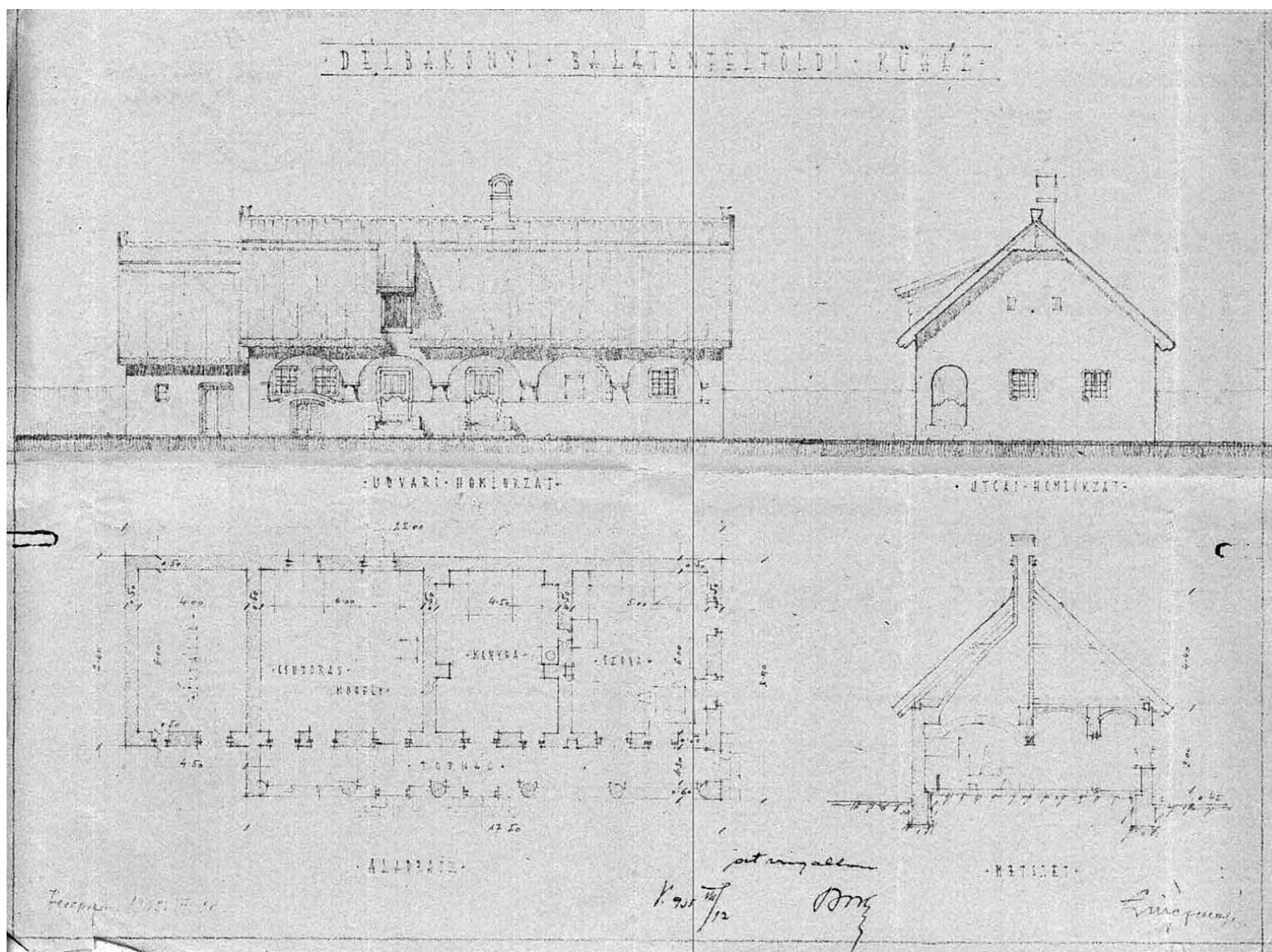
A zene tehát egy alterált rock, amivel 2007 óta vannak jelen ebben a formációban. Hogy ezt a – főleg a szövegnek köszönhetően – átformált világot befogadjassuk, érteni kell a szöveget, ami ezen az estén nem mindig sikerült, legalábbis nekem. Kétszer hallottam második szöveget, a billentyűs torkából. Nyugodtan belefért volna több helyen is. A hangosításban időnként háttérbe szorult az ének a banda javára, persze az ének hátrányára. Viszont volt egy csapatnyi fiatal lány, akik – hámisan és ritmustalanul üvöltve – még rontottak is a képen, igaz, kívülről fűjták az összes dalt. A rock már csak ilyen. Szüksége van a csápoló, kiabáló fanokra, amit Péterfy Bori hálásan meg is köszönt, hangsúlyozta, ritkán játszanak „ülő” koncerten, arra célozva, hogy ehhez a világhoz nem egy ültetett közönség dukál. Amúgy meg jól kommunikál, vagy inkább vezeti a publikum figyelmét, talán a trágárság nem mindig igazolható. A zenekarvezető időnként kissé esetenül belekotyog ebbe a konferanszba, a nemrég elhunyt Kóbor János és az énekesnő hajának hasonlóságára való utalás kissé botorra sikeredett a jó szándék ellenére. Összességében Péterfy Bori tehát jól és bátran kezeli a közönséget, talán ő is érzi, hogy a kisebb létszám ellenére szimpátia sugárzik feléjük. Ez egy nagyon fontos, produkcióminőséget növelő visszahatás. Akik követik pályafutásukat, ismerik, szeretik zenéjüket, itt is nyilván a mélyére hatolnak, legalábbis a ritmikusan mozgó fejek ezt az érzetet keltik. Először hallva őket, nekem ez nem sikerült, végig kívül maradtam. Nem ragadtott magával a produkció.

Időnként követni valakit sokak számára a feltétlen elfogadást jelenti. Idollá válni nem könnyű, de ha egyszer azzá válnunk, onnan majdnem mindegy, mit teszünk, feltétlen elfogadásban van részünk. Becsület és belső igény kérdése, hogy élünk-e vagy visszaélünk ezzel a helyzettel. Péterfy Bori és csapata dekadnyi időnél is hosszabb úton érte el, hogy egy megfogható réteg számára példaképpé váltak, zenéjüket, szövegeiket elfogadják, Péterfy Bori személyisége valódi példaképpé lett. Becsületükre legyen mondva, nem éltek vissza ezzel a helyzettel ezen az estén sem. Hozták azt, amit tudnak tisztességgel, és ez nem kis szó. Aki koncertjeikre elmegy, tudja, milyen zenei világ fogadja, és ezt a világot azonos minőséggel kapja bármilyen koncertpódiumon. Csak így lehet fennmaradni.

Így volt ez ezen az estén is, nem túl sokan, de teljes elfogadással és lelkes figyelemmel adóztak kedvenceik stabil minőséget sugárzó megszólalásának.

Kovács Attila

Bakonyi Ház terve.
71.4706. Múzeumtörténeti Adattár